

LA SUSPENSIO EXTRAORDINÀRIA DE LA PENA DE PRESÓ

Anàlisi doctrinal i jurisprudencial de l'article 80.3 del
Codi Penal

TREBALL FINAL DE GRAU

FACULTAT DE DRET

GRAU EN DRET

TÀNIA OMEDES I JUANOLA

TUTOR: DR. DANIEL VARONA
CURS ACADÈMIC 2019-2020
CONVOCATÒRIA MAIG 2020

“Nunca te defines por tu pasado. Fue solo una lección, no una sentencia de por vida”.

(Autor desconegut)

Resum: Aquest treball té com a objecte principal l'estudi doctrinal i jurisprudencial sobre l'aplicació de l'article 80.3 del Codi Penal, això és, la suspensió extraordinària de la pena de presó. Es pretén albirar com els jutges i/o tribunals estan aplicant en la realitat aquesta modalitat excepcional de suspensió, oferint resposta a les següents preguntes d'investigació: Quins criteris, aspectes i/o variables segueixen els jutges i/o tribunals per valorar i decidir sobre la suspensió excepcional de la pena de presó? Com es vinculen aquestes decisions amb les diferents teories del càstig o models punitius actuals? Aquest treball ofereix un estudi teòric i pràctic complet per aprofundir en el coneixement de la realitat pràctica d'aquesta figura en el nostre Sistema de Justícia Penal.

Paraules clau: Suspensió de la pena de presó, penes alternatives a la presó, prevenció especial de la pena, finalitats de la pena, article 80.3 del Codi penal, justícia penal.

Abstract: The present work focus on the doctrinal and jurisprudential study about the implementation of the article 80.3 of the Spanish code penal, that is, the extraordinary suspension of the prison sentence. Its aim is to judge how the judges and/or the courts are actually applying this exceptional modality of suspension, answering the following investigation questions: Which criteria, aspects and/or variables do the judges and/or courts follow in order to assess and decide about the exceptional suspension of prison sentence? How are these decisions linked to the different punishment theories or current punitive models? This work offers a full theoretical and practical study to go in depth in the knowledge of the practical reality of this figure in our Penal Justice System.

Key words: Prison sentence suspension, alternative to prison, special sentence prevention, sentence purposes, article 80.3 of the Spanish code penal, penal justice.

0. ÍNDEX DE CONTINGUTS

---

1. ABREVIATURES	5
2. INTRODUCCIÓ.....	6
2.1 Contextualització i justificació de l'estudi	6
2.2 Presentació del treball i concreció dels objectius generals i específics	7
3. MARC TEÒRIC: LA SUSPENSÍO EXTRAORDINÀRIA DE LA PENA DE PRESÓ.....	9
3.1 Concepte de suspensió de la pena de presó	9
3.2 Caràcter excepcional del règim de suspensió de l'article 80.3 del Codi Penal	9
3.3 Requisits per a la seva concessió.....	10
3.4 Condicions a les que es troba subjecte	10
3.5 Mesures que s'imposen perceptivament fruit de la seva aplicació.....	11
4. EL FONAMENT DE LA SUSPENSÍO I EL PROBLEMA DE LES PENES CURTES DE PRESÓ.....	12
5. ANÀLISIS DOCTRINAL I JURISPRUDENCIAL DE L'APLICACÍO DE L'ARTICLE 80.3 DEL CODI PENAL.....	15
5.1 Discrecionalitat judicial.....	15
5.2 Pautes orientadores de la decisió excepcional de suspendre la pena de presó	16
5.2.1 "Que sigui raonable esperar que l'execució de la pena no sigui necessària per evitar la comissió futura pel penat de nous delictes"	17
5.2.2 "Que no es tracti de reu habitual"	18
5.2.3 "Penes de presó que individualment no excedeixin de dos anys"	20
5.2.4 Les circumstàncies personals del reu.....	20
5.2.5 La naturalesa del fet.....	22
5.2.6 La conducta del reu.....	23
5.2.7 L'esforç per reparar el dany causat: la reparació efectiva, la indemnització o el compliment de l'acord de mediació.....	24
6. MOTIUS PER CONCEDIR O DENEGAR LA SUSPENSÍO EXCEPCIONAL DE LA PENA DE PRESÓ	27
6.1 La concessió de la suspensió extraordinària.....	27
6.2 La denegació de la suspensió extraordinària	29
7. LA SUSPENSÍO SUBSTITUTIVA VINCULADA A LES DIFERENTS FINALITATS DE LA PENA.....	32
8. CONCLUSIONS GENERALS I CRÍTICA PERSONAL	38
9. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES.....	43

1. ABREVIATURES

Audiència Provincial	AP
Auto Audiència Provincial	AAP
Auto Tribunal Constitucional	ATC
Codi Penal	CP
Constitució Espanyola	CE
Llei d'Enjudiciament Criminal	LECrím
Llei Orgànica del Poder Judicial	LOPJ
Llei Orgànica	LO
Sentència Audiència Provincial	SAP
Sentència Tribunal Constitucional	STC
Sentència Tribunal Suprem	STS
Treballs en Benefici a la Comunitat	TBC
Tribunal Constitucional	TC
Tribunal Suprem	TS
Unió Europea	UE

2. INTRODUCCIÓ

2.1 Contextualització i justificació de l'estudi

La Llei Orgànica (LO, d'ara endavant) 1/2015, de 30 de març, que modifica el Codi Penal¹ va transformar el règim de suspensió de la pena de presó, establint nous criteris e incrementant les facultades decisòries del jutge i/o tribunal per la via de l'arbitri judicial. La reforma es porta a terme amb la finalitat “d'incrementar l'eficàcia de la justícia penal” i modificar l'anterior regulació de la suspensió i substitució de les penes privatives de llibertat “introduint un nou sistema caracteritzat per l'existència d'un únic règim de suspensió que ofereix diverses alternatives i introdueix més flexibilitat i eficàcia” (Preàmbul LO 1/2015, pàg. 3).

Al regular-se unitàriament la suspensió de la pena en un únic precepte “es posa fi a la situació en la que l'existència d'una triple regulació de la suspensió – suspensió ordinària, suspensió pel cas de delinqüents drogodependents i substitució de la pena – donava lloc, en moltes ocasions, a tres decisions successives objecte de reiterats recursos” (Preàmbul LO 1/2015, p. 5, citat a l'Auto de l'Audiència Provincial “AAP, d'ara endavant” de Huesca 444/2019, de 18 de novembre). Es mantenen els diversos supòsits de suspensió i substitució de la pena, però com alternatives u opcions possibles que ofereix el règim únic de suspensió. D'aquesta manera s'assegura que jutges i tribunals resolguin una sola vegada sobre si la pena de presó ha de ser executada (o no), “el que hauria de redundar en una major celeritat i eficàcia en l'execució de les penes” (Exposició de Motius de la citada LO 1/2015 vist a l'AAP de Logronyo 560/2019, de 5 de desembre).

La revisió del règim de suspensió de la pena es va realitzar amb l'objectiu de “dotar-la d'una major flexibilitat i facilitar una tramitació més ràpida d'aquesta fase inicial de l'execució de les penes de presó” (Preàmbul LO 1/2015, pàg. 5). Aquesta reforma de 2015 va deixar sense contingut el derogat article 88 del CP, de manera que el tradicional règim de substitució de la pena va passar a ser regulat com una modalitat extraordinària de suspensió, en la que el jutge i/o tribunal pot acordar la imposició, com a substitutiva, d'una pena de multa o de treballs en benefici a la comunitat (TBC, d'ara endavant) (AAP de Jaén 1316/2019, de 27 de novembre). Aquest tipus de suspensió substitutiva es regula a l'article 80.3 del Codi Penal (CP, d'ara endavant) i es coneix com a suspensió “extraordinària”, “excepcional” i “substitutiva” (nocions que s'utilitzaran indistintament en aquest treball per fer referència a aquesta forma de suspensió).

Les principals raons que al·ludeixen a la necessitat d'operar amb altres fórmules diferents de l'ingrés a presó i que poden servir per fonamentar la figura de la suspensió com a pena alternativa, es vinculen a la tradicional crítica de les penes curtes de presó: en primer lloc, per esdevenir massa curtes per rehabilitar i, en segon lloc, massa severes per determinats tipus de delinqüència i delinqüents. Part de la crítica a la crisi, inutilitat i caràcter perjudicial de l'execució de les penes curtes privatives de llibertat es fonamenta en base a que les penes de presó de curta durada no desenvolupen cap funció de prevenció general ni especial, no intimiden, són costoses en l'execució i la seva brevetat no permet intentar la resocialització, però sí resulta suficient perquè tingui lloc una situació de contagi «criminogen», pèrdua laboral i familiar.

Així doncs, la suspensió de l'execució de la pena es configura, en conseqüència, com una modalitat alternativa de compliment material de la pena privativa de llibertat, el fi de la qual és aconseguir la reinserció social del penat (Auto del Tribunal Constitucional “ATC d'ara endavant” 3/2018, de 21 de

---

¹ Llei Orgànica 1/2015, de 30 de març, pel que es modifica la Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal, BOE 77 § 27061 a 27176 (2015).

gener). La seva finalitat última tracta d'evitar els efectes perjudicials que comporta l'entrada a presó, no només des d'un punt de vista personal i familiar, sinó també atenent a l'evolució desfavorable que pot suposar la convivència amb altres reus i l'estigmatització social derivada del seu pas per un establiment penitenciari (AAP de Madrid 62992/2019, de 14 de novembre).

2.2 Presentació del treball i concreció dels objectius generals i específics

L'objecte d'estudi del present treball és l'article 80.3 del CP, és a dir, la suspensió extraordinària de la pena de presó. Aquesta institució permet al jutge i/o tribunal suspendre, de manera excepcional o extraordinària, una pena de presó encara que no concorrin les condicions exigides pel règim ordinari de suspensió de la pena regulat a l'article 80.1 i 2 CP: (1) que el condemnat sigui primari delictiu² i (2) que la pena o la suma de les imposades no sigui superior a dos anys³. De manera que només en cas que no resulti d'aplicació el règim general ordinari de la suspensió, article 80.1 i 2 CP, podria entrar en aplicació el règim extraordinari i excepcional de l'article 80.3 CP. Aquesta última opció constitueix, doncs, una ampliació de l'àmbit d'aplicació de la suspensió, pensada per situacions extremes de falta de necessitat de l'execució penitenciària.

Aquesta previsió excepcional de la suspensió substitutiva és fidel a la idea d'atorgar instruments penològics diferents al jutge per tal que pugui optar a aquests quan es donin situacions extraordinàries. L'article 80.3 del CP obliga al jutge i/o tribunal a realitzar un judici de perillositat valorant "les circumstàncies personals del reu, la naturalesa del fet, la seva conducta i, en particular, l'esforç per reparar el dany causat" per decidir si procedeix suspendre (o no) excepcionalment la pena de presó⁴. Es tracta d'un article que, com es desprèn del seu redactat, atorga amplis marges de discrecionalitat al jutge per suspendre una pena de presó.

Al tractar-se de conceptes indeterminats, "les circumstàncies personals del reu, la naturalesa del fet, la seva conducta i, en particular, l'esforç per reparar el dany causat", de lliure valoració per part del jutge, resulta molt difícil trobar un criteri general en la jurisprudència; és freqüent, més aviat, d'acord amb Calvo Pellicer (2017)⁵ trobar casos en què les circumstàncies del penat són anàlogues o molt similars i, en canvi, les resolucions judicials que es pronuncien sobre la seva possible suspensió extraordinària resolen en sentit contrari perquè cada òrgan judicial valora aquestes circumstàncies de forma diferent segons el seu lliure criteri.

A la pràctica, deixar en mans del jutge i de la seva valoració subjectiva la concessió de la suspensió de la pena pot donar lloc a una gran disparitat de criteris jurisprudencials; la qual cosa, podria causar, en determinats casos, inseguretats jurídiques afectant un dret tan fonamental com és la llibertat de la persona, que constitueix un valor superior del nostre ordenament jurídic. D'altra banda, que en la nostra jurisprudència hi hagi formes tan diferents d'interpretar aquest mateix precepte legal, resulta difícilment conjugable amb el principi d'igualtat que proclama la nostra Constitució Espanyola (CE, d'ara endavant), ja que en funció del jutge i/o tribunal que resolgui sobre l'execució, el reu tindrà diferents possibilitats alhora d'accedir a aquest benefici.

---

² "A tal efecte no es tindran en compte les anteriors condemnes per delictes imprudents o lleus, ni els antecedents penals que hagin estat cancel·lats o haguessin de ser-ho d'acord amb el que disposa l'article 136. Tampoc es tenen en compte els antecedents penals corresponents a delictes que, per la seva naturalesa o circumstàncies, manquin de rellevància per valorar la probabilitat de comissió de delictes futurs".

³ Sense incloure en aquest còmput la derivada de l'impagament de la multa.

⁴ Espín López, I. (2018). La suspensión de la ejecución de la pena tras la reforma de 2015: estudio doctrinal. *Boletín del Ministerio de Justicia*, 2207.

⁵ Calvo Pellicer, S. (2017). *La suspensión de la pena: facultad discrecional del juzgador*. Recuperat de: www.legaltoday.com/practica-juridica/penal/penal/la-suspension-de-la-pena-facultad-discrecional-del-juzgador

No obstant aquests arguments defensats per un determinat sector de la doctrina, aquesta discrecionalitat judicial es configura per tal que el jutge i/o tribunal efectui un judici de perillositat, un pronòstic de comportament futur, mitjançant unes circumstàncies que no fonamenten la sanció sinó la individualització de la seva execució, atenent fonamentalment a la finalitat preventiva especial de la pena.

L'estudi que protagonitzarà aquest treball es concreta en analitzar com els jutges i/o tribunals estan aplicant a la pràctica aquest article 80.3 del CP i com estan justificant i fonamentant les seves decisions. Amb aquesta finalitat es durà a terme un treball de recerca i anàlisi jurisprudencial, oferint un breu marc teòric en què s'explicarà l'article i es resumirà l'opinió doctrinal majoritària sobre el mateix.

Així doncs, per dur a terme aquest estudi, en primer lloc, es presentarà una revisió bibliogràfica extensa, reflexiva i doctrinalment crítica sobre la institució de la suspensió extraordinària de la pena de presó. En aquesta primera part teòrica, els objectius específics plantejats són els següents:

1. Delimitar el concepte de suspensió extraordinària de la pena de presó
2. Indagar en el seu caràcter "excepcional" i/o "extraordinari"
3. Concretar quins són els requisits legalment establerts que faculden la seva operativitat
4. Examinar les condicions a les quals es troba subjecte
5. Estudiar l'aplicació de les mesures que es deriva perceptivament de la seva concessió

En segon lloc, a través d'un estudi jurisprudencial de les resolucions judicials emeses durant el 2019-2020 (sumant un total de 600 pronunciaments, entre autos i sentències) que apliquen l'article 80.3 del CP concedint o denegant la suspensió extraordinària de la pena de presó, es pretén oferir resposta a les següents qüestions:

1. Com estan aplicant a la realitat els jutges i/o tribunals aquest article 80.3 del CP?
2. És a dir, ¿quines circumstàncies, aspectes i/o variables utilitzen per valorar i decidir sobre la concessió (o no) d'aquesta modalitat extraordinària de suspensió?
3. I, com fonamenten els seus pronunciaments a través dels quals concedeixen o deneguen aquest benefici excepcional?

Es pretén evidenciar quins són els principals factors que són tinguts en compte en les decisions dels jutges i/o tribunals, quina explicació ofereixen sobre la seva concessió o denegació i com es vinculen aquestes explicacions amb les diferents teories del càstig o models punitius actuals.

Amb aquestes dos tècniques de treball, la revisió bibliogràfica i l'estudi doctrinal i jurisprudencial es tractarà reflexivament i críticament el fenomen per aconseguir un coneixement, tant des d'un punt de vista teòric com pràctic, més profund i complet sobre aquesta modalitat extraordinària de suspensió de l'article 80.3 CP.

Es persegueix l'objectiu d'aconseguir arribar a una conclusió general que inviti a reflexionar sobre com s'està aplicant i fonamentant la concessió d'aquest benefici excepcional de suspensió de la pena i sobre la seva coherència amb les diferents finalitats assignades a la pena de presó.

3. MARC TEÒRIC: LA SUSPENSÍO EXTRAORDINÀRIA DE LA PENA DE PRESÓ

3.1 Concepte de suspensió de la pena de presó

L'article 80.3 del CP recull la regulació de la suspensió extraordinària de la pena de presó, establint que: “Excepcionalment, encara que no concorrin les condicions 1a i 2a de l'apartat anterior, i sempre que no es tracti de reus habituals, es pot acordar la suspensió de les penes de presó que individualment no excedeixin els dos anys quan les circumstàncies personals del reu, la naturalesa del fet, la seva conducta i, en particular, l'esforç per reparar el dany causat, ho aconsellin.

En aquests casos, la suspensió s'ha de condicionar sempre a la reparació efectiva del dany o la indemnització del perjudici causat d'acord amb les seves possibilitats físiques i econòmiques, o al compliment de l'acord a què es refereix la mesura 1a de l'article 84. Així mateix, s'ha d'imposar sempre una de les mesures a què es refereixen els numerals 2a o 3a del mateix precepte, amb una extensió que no pot ser inferior a la que resulti d'aplicar els criteris de conversió que s'hi fixen sobre un cinquè de la pena imposada”.

Ara bé, què significa suspendre la pena de presó? La suspensió de la pena implica la paralització de la seva execució, per decisió judicial, quan concorren una sèrie de requisits legals.

En tot cas, constitueix una facultat discrecional que l'ordenament reconeix al jutge i/o tribunal sentenciador, “com excepció al principi general conforme al qual les sentències s'han de complir en els seus propis termes” (AAP de Barcelona 12338/2019, de 17 de desembre), tal i com assenyalen els articles 988 i 990 de la Llei d'Enjudiciament Criminal (LECrím, d'ara endavant) i article 18.2 de la Llei Orgànica del Poder Judicial (LOPJ, d'ara endavant).

Aquesta possibilitat troba recolzament a l'article 25.2 de la CE que predica la reeducació i reinserció social de l'autor com a fi principal de les penes privatives de llibertat.

3.2 Caràcter excepcional del règim de suspensió de l'article 80.3 del Codi Penal

L'article 80.3 del CP apartat primer estableix que podrà acordar-se “excepcionalment” la suspensió de les penes de presó “encara que no concorrin les condicions primera i segona de l'apartat anterior”, és a dir, aquelles condicions necessàries i exigides pel règim general i ordinari de suspensió:

1. Que el condemnat hagi delinquit per primera vegada⁶
2. Que la pena o la suma de les imposades no sigui superior a dos anys (sense incloure en aquest còmput la derivada de l'impagament de la multa).

Així doncs, el mencionat article permet que la pena de presó sigui excepcionalment suspesa a reus que contin amb antecedents penals (encara que no habituals) i/o quan les penes individualment no superin els dos anys, encara que la seva suma vagi més enllà d'aquest límit individual.

Donat el seu caràcter excepcional, cal preguntar-se si, per la seva aplicació ha de concórrer el pressupòsit general de la suspensió descrit a l'apartat primer de l'article 80 CP, això és, “que sigui raonable esperar que l'execució de la pena no sigui necessària per evitar la comissió futura pel penat de nous delictes”.

---

⁶ “A tal efecte no es tindran en compte les anteriors condemnes per delictes imprudents o lleus, ni els antecedents penals que hagin estat cancel·lats o haguessin de ser-ho d'acord amb el que disposa l'article 136. Tampoc es tenen en compte els antecedents penals corresponents a delictes que, per la seva naturalesa o circumstàncies, manquin de rellevància per valorar la probabilitat de comissió de delictes futurs”.

La resposta ha de ser afirmativa, per tal de poder concedir la suspensió excepcional, necessàriament ha de concórrer el pressupòsit general i bàsic de la suspensió previst a l'article 80.1 del CP; de manera que aquest ha de ser el fonament de totes les modalitats suspensives descrites a l'article 80 del CP⁷.

Per tant, el tractament a realitzar per decidir sobre la concessió del benefici excepcional ha de ser el mateix que el realitzat en totes les modalitats de suspensió de l'article 80 CP; el jutge i/o tribunal ha d'efectuar un judici de perillositat del penat per obtenir un pronòstic de comportament futur.

La diferència en el tractament entre la suspensió ordinària i la extraordinària resideix en la major duresa o severitat de les condicions a imposar, però la idea que obeeix el benefici de suspensió és sempre la mateixa: “evitar l'ingrés a presó de penats condemnats a penes curtes privatives de llibertat si valorades les circumstàncies concurrents es pot raonablement esperar i preveure que no tornaran a delinquir” (AAP de Granada 1306/2019, de 30 de desembre).

3.3 Requisits per a la seva concessió

Són requisits per procedir a aquesta modalitat extraordinària de suspensió:

1. Que no es tracti de reu habitual

En virtut d'allò establert a l'article 94 del CP, “es consideren reus habituals els que haguessin comès tres o més delictes dels compresos en un mateix capítol, en un termini no superior a cinc anys, i hagin sigut condemnats per això”.

2. Que la pena o penes de presó suspeses individualment no excedeixin de dos anys

Cada pena de presó imposada i suspesa no pot excedir aquest temps, però si són varies, la suma total de les imposades sí pot ser superior als dos anys. Per raons preventives-generals el legislador no accepta substituir la presó superior als dos anys, donat que repercutiria negativament en l'eficàcia intimidatòria del Dret Penal o en la reafirmació de l'ordenament jurídic.

3. Que així ho aconsellin les circumstàncies personals del reu, la naturalesa del fet, la seva conducta i, en particular, l'esforç per reparar el dany causat.

Circumstàncies que ha de valorar el jutge i/o tribunal per decidir sobre si concedeix o no la suspensió extraordinària de la pena de presó. Així ho estableix Trapero (2017): “aquests factors vinculen la decisió sobre la concessió o no de la suspensió, no la selecció de les mesures o prestacions aplicables”⁸. Efectivament, aquestes circumstàncies constitueixen un llistat de criteris característics de prevenció especial, indicadors que la finalitat de la substitució exigeix sospesar només des de la perspectiva de la prognòstic criminal. El jutge només atindrà a si la substitució afavoreix la reinserció social o la no dessocialització i no podrà tenir en compte criteris d'alarma o pressió social⁹.

3.4 Condicions a les que es troba subjecte

La condició general que es vincula a la concessió de qualsevol modalitat de suspensió és la relativa a “no delinquir” durant el termini imposat de duració de la suspensió. A més, el Codi Penal estableix la possibilitat que el jutge i/o tribunal pugui aplicar en el cas concret altres condicions denominades “regles

---

⁷ Trapero Barreales, M.A. (2017). Modalidad especial: la suspensión de penas de prisión que, individualmente, no superen los dos años de duración. En M.A Trapero Barreales (ed.), *El nuevo modelo de suspensión de la ejecución de las penas privativas de libertad* (p. 568). Madrid: Dykinson.

⁸ Trapero Barreales, M.A. (2017), *op. cit.*, p. 572.

⁹ Abel Souto, M. (2017), *op. cit.*, p. 114.

de conducta”. Aquestes últimes es poden classificar en dos grups: les regulades a l'article 83 del CP “prohibicions i deures” i les previstes a l'article 84 del CP “prestacions i mesures”.

Centrant l'atenció en la modalitat extraordinària de suspensió, objecte d'estudi, tal i com s'ha mencionat anteriorment es tracta d'un tipus de suspensió de caràcter excepcional ja que relaxa les exigències bàsiques del règim ordinari de suspensió. Però la rebaixa en aquestes exigències es compensa amb la previsió de “condicions addicionals” donat que la configuració de la substitució com a suspensió substitutiva o modalitat de suspensió porta a condicionar-la sempre¹⁰.

Així doncs, l'article 80.3 del CP apartat segon imposa preceptivament que “en aquests casos, la suspensió es condicionarà sempre:

- a) A la reparació efectiva del dany o la indemnització del perjudici causat conforme a les seves possibilitats físiques i econòmiques,
- b) O bé, al compliment de l'acord aconseguit per les parts en virtut de mediació (a què es refereix la mesura 1a de l'article 84 del CP)”.

3.5 Mesures que s'imposen perceptivament fruit de la seva aplicació

En aquest supòsit de suspensió de la pena és també en tot cas preceptiu que el jutge i/o tribunal imposi una de les mesures (segona o tercera) que preveu l'article 84 del CP, és a dir:

- El pagament d'una multa, l'extensió de la qual determinarà el jutge i/o tribunal atenent a les circumstàncies del cas, que no podrà ser superior a la que resultés d'aplicar dues quotes de multa per cada dia de presó sobre un límit màxim de dos terços de la seva durada.
- Alternativament, la realització de treballs en benefici a la comunitat, especialment quan resulti adequat com a forma de reparació simbòlica a la vista de les circumstàncies de fet i de l'autor. La seva durada es determinarà pel jutge o tribunal en atenció a les circumstàncies del cas, sense que pugui excedir de la que resulti de computar un dia de treballs per cada dia de presó sobre un límit màxim de dos terços de la seva durada.

La mesura s'imposarà “amb una extensió que no podrà ser inferior a la que resulti d'aplicar els criteris de conversió fixats en el mateix sobre una cinquena part de la pena imposada”.

Aquestes condicions, que deriven de l'aplicació de la suspensió, són denominades “prestacions o mesures”, quan en realitat són supòsits de veritable substitució de la pena de presó per altres penes, la naturalesa de les quals queda clarament de manifest al preveure que el pagament o compliment total o parcial d'aquestes prestacions s'abonarà (és a dir, es restarà) al temps de la pena de presó, en cas que es revoqués la suspensió i el subjecte hagués de complir-la.

A la vista del contingut de les prestacions que han d'acordar-se obligatòriament, pot defensar-se que la seva *ratio* es troba en la ponderació de fins de prevenció especial, de prevenció general i de reparació dels interessos de la víctima¹¹.

---

¹⁰ Abel Souto, M. (2017). Suspensión sustitutiva. En M. Abel Souto (ed.), *La suspensión de la ejecución de la pena tras la Ley Orgánica 1/2015* (p. 118). Valencia: Tirant lo Blanch.

¹¹ Trapero Barreales, M.A. (2017), *op. cit.*, p. 569.

4. EI FONAMENT DE LA SUSPENSÍO I EL PROBLEMA DE LES PENES CURTES DE PRESÓ

Les penes curtes de presó han estat reiteradament qüestionades, plantejant-se al respecte la necessitat d'aplicar mesures alternatives com a mecanismes penals substitutoris que permetin evitar l'efecte de "contaminació carcerària" (AAP de Lleida 849/2019, de 19 d'octubre), això és, l'efecte corruptor de la vida penitenciària. La raó de la suspensió és evitar aquests efectes negatius a delinqüents que presentin un bon pronòstic de comportament futur, tenint en compte que en moltes ocasions la presó tindria un efecte totalment contrari a la resocialització, suposant el començament d'una carrera delictiva.

La pena curta privativa de llibertat és perjudicial, no intimida ni corregeix i té una influència negativa sobre la reinserció social de l'intern al produir-se, com indica Díez Ripollés (2015)¹², "un canvi bruscat en les seves relacions socials"; el reclus perd el contacte amb el seu entorn, abandona l'activitat professional que pogués estar portant a terme i posa en marxa un procés d'adaptació a l'entorn penitenciari amb unes normes i costums molt allunyades de la vida en llibertat, que comporta un aprenentatge de les pautes de comportament carcerari.

L'escassa duració d'aquestes penes curtes de presó no permet que els efectes negatius de la convivència carcerària siguin contrarestats amb un tractament penitenciari adequat i dirigit a la reeducació del reclus (Sentència del Tribunal Constitucional "STC, d'ara endavant" 209/1993, de 28 de juny). D'aquest fet deriva l'afirmació relativa a que la presó en aquests casos no aconsegeix reeducar ni intimidar a qui delinqueix, sinó que l'enforteix i el professionalitza.

L'article 80.3 del CP regula la suspensió extraordinària de la pena de presó, institució que tracta d'evitar que delinqüents no habituals entrin en contacte amb l'àmbit carcerari per donar compliment a penes de curta durada, ja que: (1) donada la seva brevetat esdevé ineficaç o inoperatiu el possible tractament penitenciari que aquests puguin rebre, però (2) suposa una estància suficient perquè es produeixi una situació de "contaminació carcerària" que pot obstaculitzar els fins de reeducació i reinserció social del penat (AAP de Lleida 873/2019, de 21 de novembre).

Així doncs, aquesta institució pretén afavorir la reinserció i reeducació social dels penats, renunciant a la privació de llibertat sobre bases preventives especials. D'acord amb Muñoz Conde (2010)¹³, "la millor manera de resocialitzar és evitant la dessocialització", per aquest motiu la suspensió extraordinària consisteix en substituir la pena de presó de curta durada per una altra mesura o prestació alternativa a la qual li manquin tals efectes desocialitzadors, com la multa o els TBC.

Aquesta renúncia a la privació de llibertat constitueix un reflex del "caràcter d'última *ratio* del Dret Penal" i de la concepció de la presó, en la mesura en que representa la més greu de les conseqüències jurídiques com "extrema *ratio* de la última *ratio*" a la que només s'hauria d'acudir quan mecanismes menys agressius no fossin suficients per a la prevenció de delictes¹⁴.

A més, conforme Díez Ripollés (2015) els efectes negatius de les penes curtes de presó es projecten també sobre les víctimes ja que veuen obstaculitzades les seves possibilitats de reparació, sobre les persones més pròximes al penat i, especialment, aquelles que en depenen de forma econòmica i/o

---

¹² Díez Ripollés, J. L., (2015). *Derecho Penal Español Parte General* (p. 645). Valencia: Tirant lo Blanch. Citat per: Espín López, I. (2018), *op. cit.*, p. 8.

¹³ Muñoz Conde, F. I Garcia Arán, M. (2010). *Derecho penal. Parte general* (8ª ed.), p. 569. Valencia: Tirant lo Blanch. Citat per Abel Souto, *op. cit.*, p. 110.

¹⁴ Abel Souto, *op. cit.*, p. 110.

afectiva i, inclús, sobre la societat, donat que la breu estància a presó té un efecte «criminogen» com a conseqüència de l'empitjorament de la integració social que pateix l'intern, així com per la ineficiència del sistema penitenciari per l'assumpció de la petita delinqüència.

Dins el debat entre una política criminal més orientada a l'ús de la presó i una altre més favorable a les penes alternatives, un dels punts clau és la capacitat d'aquestes respostes per reduir la reincidència. Seguint aquesta línia, cal fer especial menció a l'estudi protagonitzat per Cid Moliné¹⁵ de 2007, que portant a terme una investigació empírica pretén respondre a les següents qüestions: (1) el tipus de pena imposada és un factor rellevant per explicar la reincidència? (2) es presenta alguna diferència en termes de reincidència segons si el penat és condemnat a pena de presó o si el mateix gaudeix d'una suspensió? (3) durant l'execució de la pena o la seva suspensió s'han abordat necessitats de la persona vinculades a la seva activitat delictiva?

Cid Moliné (2007): “El resultat de la investigació és positiu, un cop considerats els factors que afecten a la reincidència, el fet de castigar i executar la pena de presó en lloc de suspendre-la augmenta de manera significativa la probabilitat que aquesta persona reincideixi en el futur” (p. 450).

Constata que les persones condemnades a pena de presó reincideixen més que les condemnades a suspensió. Aquesta diferència en la taxa de reincidència es deu primordialment als efectes criminògens que la teoria de l'etiquetament associa a l'empresonament, Cid Moliné (2007):

“(L)a influència de les subcultures delictives dins de la presó i la major dificultat – comparativament amb les persones condemnades a penes alternatives – d'establir després vincles socials de la condemna en els àmbits familiar, laboral i social, que operen de forma rellevant per deixar de banda la delinqüència” (p. 448).

Fruit d'aquest treball, Cid Moliné evidencia dues conseqüències pràctiques: (1) ha de reforçar-se una política criminal de resposta al delicte que tracti de reduir l'ús de la presó a favor de respostes que no suposin privació de llibertat, i (2) resulta raonable implementar penes comunitàries de contingut rehabilitador per delinqüents de risc alt de reincidència¹⁶, ja que, si bé per aquestes persones la presó també incrementa les seves possibilitats de reincidència, no sembla que la suspensió ordinària de la pena confronti adequadament les seves necessitats delictives.

Aquí, en aquesta última situació descrita, és on esdevé de rellevant importància la suspensió extraordinària de la pena de presó de l'article 80.3 del CP. La seva concessió porta aparellada la perceptiva imposició de determinades mesures o prestacions, tals com la multa o els TBC, a diferència del règim ordinari de suspensió. Aquestes mesures o prestacions poder servir per enfortir aquest contingut rehabilitador necessari en casos de delinqüents d'alt risc de reincidència per tal de confrontar les necessitats criminògenes de la persona o els obstacles per deixar de delinquir. Són prestacions que presenten una certa capacitat intimidatòria i els TBC poden servir, des d'un punt de vista pedagògic, d'oportunitat per aprendre noves professions a més d'aprofitar el temps per complir la condemna imposada. A través d'un equip multidisciplinari els treballadors socials proposen l'activitat més adequada per a cada condemnat en funció del tipus de delicte, el número de jornades que ha de complir, la seva formació i les seves circumstàncies personals, familiars i laborals i, a més, durant el compliment de la prestació, sempre hi ha una persona responsable encarregada de supervisar les seves feines i de

---

¹⁵ Vid. Cid Moliné, J. (2007). ¿Es la prisión criminógena?: un análisis comparativo de reincidencia entre la pena de prisión y la suspensión de la pena. *Revista de Derecho Penal y Criminología*, 19, 427-456.

¹⁶ Cid Moliné (2007): “a) persones de risc baix (sense estància prèvia a presó i amb historial net), b) persones de risc mig (sense estància prèvia a presó i amb antecedents cancel·lats, vius o posteriors) i c) persones de risc alt (amb estància prèvia a presó i amb antecedents cancel·lats vius o posteriors)” (p. 446).

velar pel compliment de la pena. Amb aquestes finalitats, aquestes mesures poden ajudar i enfortir efectivament el procés de reintegració social del penat i, consegüent, resocialització.

La important reforma de 2015 del Codi Penal va introduir la suspensió substitutiva objecte d'estudi d'aquest treball, regulada a l'article 80.3 del CP, admetent la possibilitat de suspendre la pena de presó a penats que no fossin primaris delictius i/o quan la suma de les penes superi als dos anys. Aquest fet podria explicar-se en base a la intencionalitat del legislador relativa a aturar el creixement desmesurat de la població penitenciària per causes econòmiques; pràctica que, consegüentment, ampliaria els marges d'aplicació d'aquesta figura així com la flexibilitat i discrecionalitat atorgada als jutges per a decidir sobre la seva concessió. I, d'acord amb Varona Gómez (2019)¹⁷, “una configuració flexible i generosa per part del legislador de la suspensió de la pena influeix sens dubte en l'èxit aplicatiu de la institució” (p. 23).

Així doncs, junt a l'anterior argument en clau rehabilitadora que serveix per fonamentar aquesta institució extraordinària n'apareix un altre de caràcter pragmàtic-instrumental consistent en que “la suspensió de la pena de presó sempre ha tingut la vocació de ser un poderós fre de la taxa de reclusió”¹⁸. Varona Gómez (2019) “la suspensió de la pena de presó es va introduir per tractar d'alleugerir les finances de l'Estat en amenaça de fallida per l'excés de població carcerària” (p. 22).

És possible justificar, doncs, la necessitat d'aplicar aquesta institució per impedir alts nivells de sobrepoblació i col·lapse en els establiments penitenciaris, evitant, d'aquesta manera, l'ingrés a presó d'un número desmesurat de reclusos, així com el costós manteniment de la seva vida penitenciària. Per tant, altres raons que serveixen per explicar la necessitat d'aquesta figura alternativa es fonamenten en termes de funcionalitat econòmica.

---

¹⁷ Varona Gómez, D. (2019). La suspensión de la pena de prisión: razones de una historia de éxito. *Revista española de investigación criminológica: REIC*, 17, 1-35. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7186332>

¹⁸ Varona Gómez, D. (2019). Fundamentación y aplicación práctica de la suspensión de la pena de prisión. *Cuadernos Penales José María Lidón*, 15, p. 229-258. Recuperat de: <http://www.deusto-publicaciones.es/deusto/pdfs/lidon/lidon15.pdf>

5. ANÀLISIS DOCTRINAL I JURISPRUDENCIAL DE L'APLICACIÓ DE L'ARTICLE 80.3 DEL CODI PENAL

5.1 Discrecionalitat judicial

Abans de procedir amb l'anàlisi jurisprudencial sobre l'aplicació de l'article 80.3 del CP, presentat a l'apartat relatiu a la "Introducció" (p. 7-8 d'aquest treball), cal fer especial ressò al gran marge de discrecionalitat atorgat a l'òrgan judicial encarregat de decidir sobre la concessió o denegació d'aquesta figura extraordinària. La decisió sobre la suspensió substitutiva es configura com una facultat discrecional del jutge i/o tribunal, de manera que "sempre que respecti els elements reglats continguts a la norma i observi el procediment que la mateixa disposa", podrà decidir si exceptua (o no) la referida regla general de compliment carcerari (AAP de Barcelona 3321/2019, de 3 d'abril).

El mateix article 80.3 del CP preveu aquesta capacitat potestativa de l'òrgan judicial decisor establert que, en tot cas, "podrà acordar-se" la suspensió; mai tindrà caràcter automàtic sinó que estarà sempre subjecte a criteri d'oportunitat (AAP de Huesca 487/2019, de 10 de desembre). Concretament i en cada cas, s'hauran de ponderar determinades circumstàncies, passant la motivació de la resolució judicial per argumentar la procedència (o no) de la seva concessió en vistes a una millor resocialització del penat.

D'aquesta manera, el jutge pot denegar-la per motius polítics-criminals atenent a les circumstàncies del delictes i de l'autor, quan no concorrin les raons per dur-la a terme o existeixin particularitats que així ho desaconsellin. A més, cal assenyalar que la denegació deguda i correctament motivada del benefici no suposa una vulneració de l'article 25 de la CE. La STC 28/1988, de 23 de febrer¹⁹ estableix que: "(l)es penes privatives de llibertat orientades a la resocialització i reinserció social en virtut de l'article 25.2 de la CE no implica que la reeducació sigui un dret fonamental ni que constitueixi l'únic fi que persegueix qualsevol pena".

No existeix una "espècie" de dret fonamental del penat a la suspensió substitutiva de la condemna quan concorrin els requisits legals i es donin les condicions mínimes establertes (AAP de Barcelona 12338/2019, de 17 de desembre). La seva concessió dependrà de la ponderació que efectui el jutge i/o tribunal sobre la concurrència de circumstàncies excepcionals en la persona del reu o en l'execució del fet punible que posin de manifest la conveniència de suspendre la pena de presó – complint amb les mesures establertes que no impliquin l'efectiu ingrés carcerari del reu i estimant que aquesta prestació substitutiva complirà de forma més efectiva amb els fins preventius i resocialitzadors que li són propis i als que està orientada la seva execució – (AAP de Barcelona 12356/2019, de 2 de desembre).

Aquest caràcter potestatiu planteja algunes qüestions controvertides sobre quin serà el criteri de decisió a seguir. La discrecionalitat judicial en aquestes decisions no pot convertir-se en arbitrarietat, per tant la resolució que acorda o rebutja la suspensió haurà de resultar degudament motivada. Així doncs, per evitar tota possible arbitrarietat i poder procedir a un control posterior de la mateixa, la STC 224/1992, de 14 de desembre²⁰, ens va alertar que:

"(L)a facultat legalment atribuïda a un òrgan judicial perquè adopti amb caràcter discrecional una decisió (en un sentit o en un altre) no constitueix, per si mateixa, justificació suficient de la decisió finalment adoptada; sinó que, per contra, l'exercici d'aquesta facultat ve condicionat estretament a l'exigència que tal resolució estigui motivada" (Citat a l'AAP de Barcelona 12399/2019, de 5 de desembre).

---

¹⁹ Citada a l'AAP de Lleida 849/2019, de 29 d'octubre.

²⁰ España. Tribunal Constitucional (Sala Primera). Sentencia núm. 224/1992 de 14 de desembre.

Les resolucions que afecten a la suspensió de la pena privativa de llibertat necessiten una major fonamentació, ja que, si bé no constitueixen decisions sobre restriccions de llibertat en sentit estricte, sí afecten al valor de la llibertat, ja que modelitzen la forma en la que es portarà a terme aquesta restricció de la llibertat. Aquesta incidència en el valor “llibertat” exigeix un cànon reforçat de motivació (STC 248/2004, de 20 de desembre; STC 320/2006, de 15 de novembre) que es tradueix en la necessitat que les resolucions que es pronuncien sobre la suspensió no constitueixin l’aplicació arbitrària de les normes aplicables al cas i exterioritzin els elements necessaris per entendre efectuada la ponderació dels fins de la institució i els bens i valors en conflicte, insistint en l’exigència que es valorin les circumstàncies individuals i personals del penat²¹.

Per tant, el deure de motivació i fonamentació dels pronunciaments judicials exigeix la valoració de les circumstàncies individuals del penat, així com dels valors i bens jurídics compromesos en la decisió, tenint en compte la finalitat principal de la institució – la reeducació i reinserció social – i les altres finalitats de prevenció general que legitimen la pena privativa de llibertat (STC 75/2007, de 16 d’abril).

D’acord amb la doctrina del TC, la suspensió es configura com una mesura “provisional” de caràcter excepcional i d’aplicació restrictiva, donat l’interès general en l’efectivitat de les decisions dels poders públics i, en particular, en l’execució de les resolucions dictades per jutges i tribunals en l’exercici de la potestat jurisdiccional que els confereix l’article 177.3 CE (AAP de Sevilla 131/2019, de 18 de gener).

En aquest context, cal fer referència al dret constitucional a la tutela judicial efectiva que implica “obtenir dels tribunals una resolució degudament motivada, fundada en Dret i congruent amb les pretensions deduïdes per les parts” (Sentència del Tribunal Suprem “STS, d’ara endavant” 33/2015, de 2 de març), essent reflexa de tal dret l’obligació de motivar les resolucions judicials derivada tant de l’article 24.1 com de l’article 120.3 de la CE. L’exigència de motivació s’instaura amb la finalitat: (1) de permetre el coneixement de les raons de les decisions dels òrgans jurisdiccional i (2) facilitar el control de racionalitat. I, d’acord amb l’AAP de Barcelona 12093/2019, de 20 de desembre:

“Motivar és en definitiva explicar de forma comprensible les raons que avalen les decisions que s’hagin adoptat en la resolució, tant en el que afecta al fet com a l’aplicació del Dret (STS 717/2016, de 27 de setembre)”.

5.2 Pautes orientadores de la decisió excepcional de suspendre la pena de presó

L’article 80.3 CP intenta acotar les variables que, en tot cas, haurà d’apreciar l’òrgan judicial per decidir sobre la concessió (o no) de la suspensió excepcional de la pena de presó: “les circumstàncies personals del reu, la naturalesa del fet, la seva conducta i, en particular, l’esforç per reparar el dany causat”. Per molt que la menció de les circumstàncies ponderables resulta un *numerus clausus*, no és menys cert que alguns d’aquests elements amaguen infinitat d’aspectes discrecionals.

Per accedir al benefici extraordinari, l’article 80.3 CP no estableix criteris diferents als referits en el règim ordinari de suspensió per valorar l’oportunitat de concedir-lo, ni exigeix un plus addicional de mèrits al penat. Els únics requisits són que el penat no sigui reu habitual i que aquest hagi satisfet la responsabilitat civil o hagi aprovat el jutge i/o tribunal el compromís de pagament al qual s’equipara (AAP de Granada 1306/2019, de 30 de desembre).

Així doncs, aquest model d’inexecució substitutiva precisa que es valori la presència:

“(D)elements subjectius (circumstàncies personals), objectius (naturalesa del fet) o conductuals (esforç per reparar el dany causat) que reflecteixen que els objectius de prevenció general (ratificació de la vigència de la norma) i especial (reinserció social) no resulten debilitats per

---

²¹ Vist a l’AAP de Barcelona 12399/2019, de 5 de desembre.

acudir a remeis punitius diferents a l'execució penitenciària de la pena de presó” (AAP de Donostia – San Sebastián 1186/2019, de 18 de novembre; AAPP Donostia – San Sebastián 907/2019, de 12 de setembre).

Per tant, la resolució judicial ha de ponderar les circumstàncies del penat, així com els valors i els bens jurídics compresos en la decisió, tenint en compte la finalitat principal de la institució – la reeducació i reinserció social del penat – i les altres finalitats de prevenció general que legitimen la pena privativa de llibertat (AAP de Bilbao 2147/2019, de 21 de novembre).

Seguidament, es valoraran i analitzaran els requisits exigits i les pautes que orienten les diferents decisions judicials i s'evidenciaran les interpretacions que efectuen els jutges i/o tribunals sobre les mateixes per justificar l'aplicació (o no) d'aquesta modalitat extraordinària de suspensió.

5.2.1 “Que sigui raonable esperar que l'execució de la pena no sigui necessària per evitar la comissió futura pel penat de nous delictes”

La concessió de la suspensió de la pena de presó de l'article 80.3 CP es fa dependre d'una valoració que engloba “les circumstàncies personals del reu, la naturalesa del fet, la seva conducta i, en particular, l'esforç per reparar el dany causat”. Aquesta ponderació s'ha d'efectuar en relació amb la finalitat essencial de la institució de la suspensió i aquesta finalitat es concreta en “que sigui raonable esperar que l'execució de la pena no sigui necessària per evitar la comissió futura pel penat de nous delictes” (AAP de Barcelona 12031/2019, de 19 de desembre).

La reforma de 2015 va concretar la finalitat d'aquesta figura, essencial per a la interpretació teleològica de la norma en la determinació de quan és necessària l'execució de la pena de presó, és a dir, el seu compliment en règim penitenciari (AAP de Barcelona 12399/2015, de 5 de desembre).

Aquesta premissa es configura com un pressupòsit general i bàsic – previst a l'article 80.1 del CP – que ha de ser valorat i concórrer en totes les modalitats de suspensió previstes a l'article 80 CP. Com es desprèn del seu redactat, queda “en mans” del lliure criteri de l'òrgan judicial decisor la valoració d'aquesta esperança o confiança dipositada en la no necessitat d'executar la pena per evitar futurs delictes²². El jutge i/o tribunal ha de sospesar l'efecte que la suspensió pot produir des d'un punt de vista de prevenció especial, avaluant la capacitat rehabilitadora de la mesura alternativa a l'execució i el seu impacte en l'evitació de futurs delictes (AAP de Barcelona 12338/2019, de 17 de desembre).

L'AAP de Barcelona 12031/2019, de 19 de desembre, concreta que aquest criteri fonamental i bàsic fa referència a la “perillositat criminal del penat”, entesa com a pronòstic de comportament delictiu futur i que revela la probabilitat de cometre nous delictes per part del penat. Aquesta noció d'arrel criminològica juga en tots els supòsits de suspensió de la pena privativa de llibertat enfocada a la prevenció especial i precisa seleccionar als candidats idonis a la suspensió i les mesures de control i seguiment que reforcin la nota resocialitzadora.

Generalment la jurisprudència per efectuar tal judici es remet a la fulla històrica penal del reu per visualitzar la seva trajectòria delictiva i observar la continuïtat de la seva activitat delictiva. L'AAP de Donostia – San Sebastián 1037/2019, de 18 d'octubre posa de manifest que delictes homogenis o que responguin a un mateix patró «criminogen» indiquen una persistència en el delicte i un conseqüent risc que el reu continuï cometent tals delictes. D'altra banda, delictes diferents, o més lleus, poden no apuntar a tal risc de comissió de nous delictes per no indicar aquesta persistència ni l'existència d'un clar factor

---

²² Guerrero, S. (2015). *De la suspensión de la pena, ¿criterios que favorecen la inseguridad jurídica?* Lawyerpress. Recuperat de: https://www.lawyerpress.com/news/2015_09/2909_15_002.html

«ciminogen». D'acord amb l'AAP de Murcia 159/2019, de 18 de març, al tractar-se el delictes objecte de l'executòria d'un mateix tipus penal que els delictes perpetrats amb anterioritat, aquest fet és expressiu d'una contumàcia o reiteració delictiva, amb repetició de comportaments delictius “ja per atendre la nova comissió a idèntics factors que van portar a la comissió del primer delictes, pel context de l'execució delictiva, per incidir en la mateixa víctima, etc.”. Així doncs, aquesta trajectòria delictiva específica té conseqüències presentades com a desfavorables, tant en les condicions per a la suspensió de l'article 80.3 CP com en l'exigència referent a que s'imposin les mesures de l'article 84.2 i 3 del CP.

Per altra banda, la valoració desfavorable d'aquesta premissa, concloent que l'execució de la pena es presenta com a necessària per evitar la futura reiteració delictiva per part del penat, és característica suficient per denegar la pretesa suspensió substitutiva (AAP de Barcelona 12359/2019, de 19 de desembre). Com justifica aquesta última resolució judicial mencionada la manca de tal requisit? Considera que la comissió de divuit delictes de furt en un termini d'un any i dos mesos, junt amb la falta d'al·legació d'alguna circumstància excepcional que jugui a favor d'un pronòstic de no comissió de més delictes, és clarament indicatiu que és necessària l'execució de la pena de presó.

5.2.2 “Que no es tracti de reu habitual”

L'article 80.3 del CP preveu la possibilitat de suspendre excepcionalment la pena de presó encara que el reu no sigui primari delictiu, però sempre i quan aquest no sigui reu habitual. La rigidesa d'aquest requisit “que el penat no sigui qualificat de reu habitual” impedeix que en cas d'acreditar-se tal qualificació pugui valorar-se, en el cas concret, la possibilitat de rebre el benefici. Aquesta condició dificulta i exclou l'accés a les mesures o prestacions previstes a l'article 80.3 (TBC o multa), a més de reduir les possibilitats de substituir la pena de presó, així com la discrecionalitat judicial per individualitzar la sanció alternativa. Es tracte d'una raó objectiva que avala la desestimació de la suspensió substitutiva quan s'acredita que el reu reuneix la qualificació d'habitualitat (AAP de Càceres 136/2019, de 4 d'abril).

Aquest requeriment ha estat configurat per impedir la suspensió substitutiva als subjectes que es trobin en un “estat perillós real”²³, i “la categoria delictiva de “reu habitual” s'aconsegueix per una obstinada reiteració en el delictes” (AAP de Girona 211/2019, de 15 de gener).

Ara bé, alhora d'atendre a la noció de “reu habitual”, l'article 80.3 CP no especifica el seu contingut i cal efectuar una remissió a la redacció de l'article 94 CP: “seran reus habituals els que hagin comès tres o més delictes dels compresos en un mateix capítol en un termini no superior a cinc anys i hagin estat condemnats per això”.

Certament no han faltat resolucions que denotin la disparitat de criteris jurisprudencials en les Audiències Provincials. L'Audiència Provincial de Girona²⁴ ha establert un seguit de regles interpretatives per valorar l'habitualitat i són les següents:

1. La concurrència del requisit depèn del moment aleatori en que es prengui la decisió.

Pel còmput dels cinc anys es considerarà *dies a quo* la data de comissió dels delictes que fonamenten l'habitualitat, i *dies ad quem* el “moment de possible suspensió de la pena”²⁵. Implica que en els cinc

---

²³ Abel Souto, M. (2017), *op. cit.*, p. 120.

²⁴ Vist a l'AAP de Girona 211/2019, de 15 de gener i a l'AAP de Girona 690/2019, de 29 d'abril.

²⁵ “Ha d'entendre's com a moment de possible suspensió substitutiva de la pena, no la data de la present resolució, sinó aquell en que es dicta l'auto primigeni del Jutjat Penal en el que s'accedeix o no a la substitució punitiva. D'altra manera, a través de la reiterada i dilatòria presentació de recursos podria afectar-se un lapse de temps clarament determinat per llei” (AAP de Girona 211/2019, de 15 de gener).

anys anteriors a la data en que es decideix sobre la suspensió substitutiva de la pena s'han hagut de perpetrar 3 delictes compresos en un mateix capítol i haver rebut condemna per això.

2. Per computar els tres delictes que doten d'aquesta categoria s'ha de tenir en compte el delictes objecte de l'executòria?

Certament, es pot recórrer a aquell pel que es sol·licita la suspensió substitutiva de la condemna, de manera que resulta suficient la concurrència en els antecedents penals d'altres dos delictes del mateix capítol. Es qualifica “d'estratègia de defensa” descartar del còmput el delictes la pena del qual es pretén suspendre, al·legant que l'article 94 CP exigeix que els subjectes “hagin estat condemnats” per tres infraccions de manera que no pot considerar-se condemnats als no sentenciats en ferm sense trencar el mandat constitucional de la presumpció d'innocència²⁶. La doctrina i jurisprudència es divideix entre els que consideren que el tercer delictes que transforma el reu en habitual és precisament el que es tracte de substituir i els que consideren que en aquests tres delictes no s'ha d'incloure aquest últim²⁷. Per exemple, l'AAP de Càceres 148/2019, de 17 d'abril, estableix que “de fet, és factible inclús apreciar l'habitualitat quan els tres delictes que la determinen s'hagin declarat en la mateixa sentència”.

3. El delictes pel que s'engendra l'executòria on es verifica el caràcter de “reu habitual” no té perquè comprendre's dins del mateix capítol que aquells que atorguen aquesta categoria al condemnat.

És a dir, no és necessària la identitat de capítol entre el delictes la pena del qual es pretén suspendre i els que integren el concepte d'habitualitat. No obstant això, determinades Audiències Provincials exigeixen que els tres delictes es trobin inclosos en el mateix capítol en el que es troba la infracció objecte de judici per la qual es sol·licita la suspensió substitutiva (AAP de Murcia 19/10/06; AAP de Cadiz, sec. 8^a, de 27/04/09, AAP de Madrid, sec. 27^a, de 9/02/09; AAP de Pontevedra, sec. 2^a, de 19/06/09)²⁸, per no desvincular la noció d'habitualitat de la finalitat que persegueix.

Per tant, perquè un penat sigui reu habitual sempre es requerirà condemna ferma per tres delictes en el moment de resoldre sobre la suspensió substitutiva – les dates de la fermesa de les sentències que no es tindran en compte per computar el termini de cinc anys –, del que igualment haurien de descartar-se les condemnes que generessin antecedents ja cancel·lats. També es tindran en compte per integrar el concepte de no habitualitat, de conformitat amb el que preveu l'article 94 bis CP, les condemnes fermes imposades a altres estats de la Unió Europea (UE, d'ara endavant).

De la mateixa manera, tres o més condemnes per delictes lleu dins del termini previst a l'article 94 CP permeten qualificar al reu com “habitual”; tenint en compte que, si bé aquesta norma sempre ha parlat de “delictes” – de manera que podia entendre's que no comprenia les anteriors faltes –, la seva redacció no va ser modificada després de la reforma de 2015, en virtut de la qual va desaparèixer la categoria relativa a les faltes introduint la dels delictes lleus. La falta d'una variació en la redacció d'aquest article 94 CP comporta que no sigui possible excloure expressament l'extensió dels efectes de la norma als delictes lleus. Així doncs, també han de tenir-se en compte els delictes lleus a efectes de determinar el caràcter de reu habitual del condemnat (AAP de Huesca 444/2019, de 18 de novembre):

“(T)é sentit si es té en compte que en els delictes patrimonials entre un delictes lleu i un menys greu l'únic aspecte que els diferencia és el valor de l'objecte sobre el que recau el delictes, pel

²⁶ Abel Souto, M. (2017), *op. cit.*, p. 121.

²⁷ Olano Giménez, M.C. (2018). *Formas sustitutivas de la ejecución de las condenas privativas de libertad* (Tesis doctoral, Universidad Complutense de Madrid, Madrid), p. 223. Recuperat de: <https://eprints.ucm.es/48034/1/T40029.pdf>

²⁸ Citades a: Abel Souto, M. (2017), *op. cit.*, p. 121.

demés les infraccions són idèntiques i, per tant, reflecteixen una mateixa inclinació delictiva” (AAP de Càceres 148/2019, de 17 d’abril).

5.2.3 “Penes de presó que individualment no excedeixin de dos anys”

Conforme l’article 80.3 CP, es pot acordar la suspensió extraordinària de les penes de presó “que individualment no excedeixin els dos anys”. La LO 1/2015 va suprimir el debat en el que es trobava immersa la doctrina, així com la jurisprudència, oferint una solució expressa i acollint la tesis majoritària: “aquesta modalitat excepcional de suspensió es pot acordar per penes que individualment no superin els dos anys, no obstant la seva suma si pot excedir aquest límit individual”²⁹.

Actualment, el jutge i/o tribunal pot aplicar aquesta modalitat extraordinària de suspensió si el subjecte és condemnat a varies penes de presó que, sumades superen el límit dels dos anys, però cada una d’elles (individualment) està per sota d’aquest límit. Seria el cas, per exemple, d’una persona condemnada a pena de presó: 1) per robatori a un any i mig i 2) per lesions a un any. Anteriorment compliria la presó perquè la suma de les dos penes supera els dos anys però ara, amb la reforma de 2015, el jutge pot suspendre extraordinàriament la pena perquè cap dels delictes, als que ha sigut condemnat, supera els dos anys de presó.

Així doncs, és possible superar el límit dels dos anys quan es tracta de la suma de varies penes, a diferència del que succeeix amb la suspensió en la seva modalitat ordinària. No obstant, com a contrapartida, en aquest règim extraordinari de suspensió sempre es requerirà la imposició de mesures o prestacions tals com la multa o jornades de TBC.

A més, no s’especifica un límit de penes, és a dir, no es concreta el número de penes susceptibles de ser suspeses; fet que porta pensar, donat el silenci legal sobre aquest terme, que mentre no excedeixin individualment de dos anys de presó, tanmateix pot suspendre’s dos que deu penes de presó³⁰.

5.2.4 Les circumstàncies personals del reu

Les circumstàncies individuals i personals del reu constitueixen una variable que, evidentment, es vincula estretament també amb la probabilitat de cometre un nou delictes. En aquest cas, es tracte d’efectuar un judici de perillositat a través d’unes circumstàncies que no fonamenten la sanció, sinó la individualització de l’execució atenent a la prevenció especial i no a criteris preventiu generals o retributius.

Així doncs, cal que el jutge i/o tribunal tingui en compte les circumstàncies personals del delinqüent ja que són aquests atributs del seu caràcter els que poden posar de manifest elements diferenciadors a l’objecte de portar a efecte la individualització³¹.

L’article 80.3 CP ordena tenir en compte les circumstàncies personals del penat i no exclou aquelles circumstàncies que ja existissin en el moment de cometre el delictes. En conseqüència, “s’han de considerar totes les circumstàncies personals dels penats en el moment de decidir sobre la suspensió de la pena, siguin anteriors o posteriors a la comissió del delictes” (AAP de Barcelona 6522/2019, de 19 de juliol).

²⁹ Trapero Barreales, M.A (2017), *op. cit.*, p. 574.

³⁰ Rodríguez Barro, M. (2016). *La suspensión de las penas privativas de libertad tras la reforma del CP de 2015*. (Treball final de màster, Universitat d’Oviedo, Astúries), p. 27. Recuperat de: http://digibuo.uniovi.es/dspace/bitstream/10651/34563/4/TFM_RodriguezBarro%20CM.pdf

³¹ Echarrí, C. (2017). *Cuando solo la prisión es la alternativa*. Grupo Faro. Recuperat de: <https://elfarodeceuta.es/prision-alternativa-reincidente/>

L'estudi d'aquestes circumstàncies inclou diversos factors, tals com l'existència de condemnes anteriors i antecedents penals, així com responsabilitats, situacions familiars, circumstàncies laborals – com ara el tipus de treball, les expectatives de mantenir-lo, etc. –. Aquestes circumstàncies personals també apelen a elements tals com:

“(L)la formació, l'entorn socialitzador, el recolzament familiar, els mitjans de subsistència futurs o recursos materials o intel·lectuals o de caràcter o temperament per evadir la delinqüència, com a futur mode de vida, expectatives, raonable dificultat o impossibilitat de cometre fets similars o idèntics, penediment, la col·laboració, la confessió, etc. Són també circumstàncies personals les que figuren en el seu historial delictiu, per ser també el reflex de la seva conducta” (AAP de Barcelona 12031/2019, de 19 de desembre; AAP de Barcelona 12024/2019, de 9 de desembre; AAP de Barcelona 4525/2019, de 13 de maig).

Reiterada jurisprudència redueix la valoració d'aquestes circumstàncies a la constatació de l'existència d'antecedents penals, denegant la concessió del benefici basant la seva decisió en la trajectòria delictiva que presenta el penat i deduint d'aquest factor la seva possible reiteració delictiva. La trajectòria delictiva és un dels punts claus tinguts en compte per part del tribunal alhora de decidir sobre la procedència o no de la suspensió excepcional, de manera que “quan no s'adverteix cap circumstància excepcional o extraordinària i s'acredita un llarg recorregut delictiu”, poques possibilitats li queden al penat per accedir al benefici (AAP de Barcelona 12093/2019, de 20 de desembre). I una variable molt important a tenir en compte és el factor temporal de les infraccions, dada essencial per determinar si concórrer (o no) la probabilitat de reincidència que exigeix acudir al medi penitenciari (AAP de Barcelona 10953/2019, de 19 de novembre).

Seguir amb èxit la resocialització al no cometre més delictes i al no haver tornat a acostar-se a la víctima pot servir d'argument per constatar un bon pronòstic de conducta futura? Quan ha transcorregut menys d'un any es tracta d'un període de temps escàs, de manera que “aquesta circumstància per si sola, sense més suport, no és suficient per inferir amb rotunditat la resocialització invocada” (AAP de Barcelona 12093/2019, de 20 de desembre). En canvi, el transcurs de més de sis anys des de la comissió del fet, junt a la desaconsellable interrupció de la vida normal i laborable sí que es reconeix com a positiu i es valora per a substituir la presó per multa o TBC (AAP de Córdoba de 11/07/06).

Precisament la substitució quan s'estan complint altres condemnes en un centre penitenciari resulta de difícil concessió, tenint en compte la gran incidència que posseeix la situació personal: un anàlisi jurisprudencial va posar de manifest que si el subjecte es trobava a la presó la possibilitat de que es substituís la pena era nul·la, mentre que si es trobava en llibertat el percentatge s'elevava al 30%³².

Quan s'al·leguen circumstàncies personals, prenent que es concedeixi la suspensió extraordinària, que ja concorrien quan el penat va cometre el/s delictes/s, es respon a tal fet argumentant que “si aquelles circumstàncies no van aconseguir frenar la seva activitat delictiva, difícilment ho faran ara i/o en un futur” (AAP de Barcelona 3312/2019, de 29 de març). De manera que no es consideren suficients per atorgar la suspensió que es sol·licita ni excepcionals, donat que ja concorrien amb anterioritat a la comissió dels presents fets delictius (AAP de Barcelona 5027/2019, de 7 de juny). Per exemple, el fet d'al·legar la circumstància de tenir un fill menor d'edat per justificar la necessitat de suspendre la pena imponent TBC o una multa no es considera suficient i “no pot justificar *per se* la suspensió de la pena quan existeix un pronòstic de reiteració delictiva no frenada per l'existència d'aquest fill” (AAP de Madrid 3727/2019, de 12 de setembre). En la mateixa línia es pronuncia l'AAP de Vitoria-Gasteiz

---

³² Cid Moliné, J. i Larrauri Pijoan, E. (2002). *Jueces penales y penas en España: Aplicación de las penas alternativas a la privación de libertad en los juzgados de lo penal* (p. 73 - 75). València: Tirant lo Blanch. Citat a: Abel Souto, M. (2017), *op. cit.*, p. 113.

584/2019, de 23 d'octubre argumentant que s'ha de tenir en compte les possibles conseqüències greus i negatives que l'internament pot ocasionar a menors i l'interès superior del menor obliga a ponderar la procedència de l'internament des de tal perspectiva. No obstant això, “el penat podia haver imaginat que si seguia comportant-se de la manera que ha fet aquests últims anys, podria portar aquesta decisió d'empresonament i perdre o resultar difícil el contacte amb el nen i, no obstant això, aquesta eventualitat li va resultar indiferent i va perpetrar els delictes”.

Tanmateix, quan la situació personal del penat en el moment de decidir sobre la suspensió no és diferent a aquella en la que es trobava el reu en el moment de cometre el delicte, majoritàriament, es considera que no hi ha factors extraordinaris que permetin esperar que es mantinguin les expectatives de no cometre delictes en un futur (AAP d'Albacete 176/2019, de 3 de setembre). El canvi de situació personal, familiar, laboral o similars que suposi una evolució positiva del reu, en comparació en la situació o el context existent en el moment de delinquir, pot raonablement evidenciar que ha desaparegut el risc de reiteració delictiva.

La previsió de l'article 80.3 CP s'inicia amb l'adverbi “excepcionalment”, de manera que sorgeixen grans dubtes quan el penat no al·lega cap circumstància que permeti considerar el seu cas es excepcional en sentit algun, ni justifica que hagi canviat la seva situació personal de manera que alguns tribunals responen a aquesta situació argumentant que no es pot tenir una expectativa raonable que deixarà de delinquir (AAP de Barcelona 12359/2019, de 19 de desembre).

5.2.5 La naturalesa del fet

Precisament aquest factor relatiu a la naturalesa del fet resulta controvertit i té un sentit diferent al descrit amb caràcter general a l'article 80.1 CP relatiu a les circumstàncies del delicte comès. Així doncs, per a la suspensió substitutiva s'exigeix la valoració de la naturalesa del fet que té connotacions conceptuals diferents a les circumstàncies del delicte la valoració de les quals s'exigeix als efectes de la suspensió ordinària.

En cada cas concret ha de valorar-se la naturalesa del fet en relació amb la finalitat de la suspensió excepcional de la pena de presó. Així doncs, es valora la possible existència o no de factors criminògens, contextuals o motivacionals, connectats amb el delicte comès i en relació amb el risc de futura reincidència o reiteració delictiva (AAP de Valladolid 1373/2019, de 13 de desembre; AAP de Valladolid 575/2019, de 16 de maig).

Aquest element porta a valorar diverses paràmetres tals com el bé o bens jurídic/s protegit/s pel tipus penal vulnerat (AAP de Barcelona 5573/2019, de 29 de maig), si ho són d'especial tutela i protecció jurídica, la seva repercussió social i institucional, significadament els d'especial protecció de tutela social i estatal (AAP de Barcelona 11363/2019, de 6 de novembre), la classe de delicte, el *modus operandi* o els mitjans executius, la forma d'atac, la seva excepcionalitat i la concurrència de factors extraordinaris (AAP de Barcelona 6768/2019, de 25 de juliol). Així com si va ser un acte insular o una conducta reiterada, permanent, pertinaç, el perjudici causat i, en suma, l'afectació del bé jurídic protegit transgredit i la seva dimensió constitucional (AAP de Barcelona 3529/2019, de 24 d'abril).

Abel Souto (2017) també defensa que s'ha d'incloure en aquesta valoració “l'execució violenta, especialment vexatòria o degradant per a la víctima” (p. 113). Per exemple, a l'AAP de Barcelona 12093/2019, de 20 de desembre es denega la sol·licitud de suspensió excepcional perquè el tribunal considera que els fets perpetrats “denoten molta agressivitat contra la mare del penat, sobretot tenint en compte que es tractava d'una dona de 72 anys”.

L'agressivitat i la perillositat en la comissió del delictes, així com la gravetat dels fets (AAP de Barcelona 6522/2019, de 19 de juliol) són característiques de l'activitat perpetrada que dificulten (sinó impedeixen) la concessió de la suspensió excepcional. Tal conseqüència queda acreditada a l'AAP de Madrid 3727/2019, de 12 de setembre que denega aquesta modalitat de suspensió ja que no el penat no es va mostrar respectuós amb l'autoritat i la conducta empleada a l'acte delictiu – “el penat va conduir un vehicle begut, drogat, sense carnet, amb la prohibició de fer-ho, no fent cas a l'avís de la policia relatiu a que s'aturés essent conscient de la seva il·lícita conducció, posant en perill a l'agent que es va haver de “tirar” a la cuneta per no ser atropellat i a altres usuaris de la via, a més del seu fill menor que estava al cotxe” – posa de manifest la seva resistència al compliment de l'ordenament jurídic i de les sancions que se li han imposat amb conduccions il·legals. Un atac al principi d'autoritat ha constituït un gran impediment en aquest cas.

Cal valorar també la finalitat amb la que el penat porta a terme l'acte delictiu, cal investigar perquè el penat ha perpetrat el fet que protagonitza la pena objecte de suspensió, és a dir, amb quina intenció. Per exemple, l'AAP de Barcelona 6522/2019, de 19 de juliol tracta un delictes contra la Hisenda Pública i, en aquest cas, la defraudació realitzada no va tenir com objectiu enriquir-se sinó de mantenir l'activitat d'una empresa deficitària que des de 2009 era insolvent – així s'ha defensat per part del Ministeri Fiscal i l'inspector de l'Agència Tributària –. “Seria injust sostenir que una situació com la descrita és igual de reprovable que aquella en la que el defraudador sí s'enriqueix ocultant i obtenint beneficis a costa de la Hisenda Pública”.

D'acord amb la major part de la doctrina, la naturalesa del fet exigeix analitzar els factors extraordinaris que envolten la comissió del fet delictiu, no obstant això, a la pràctica, els tribunals majoritàriament analitzen el bé jurídic protegit lesionat i la gravetat de la conducta del penat³³.

El delictes contra la Hisenda Pública afecta a bens jurídics importants i perjudica a la societat en el seu conjunt, pel que no ha de minimitzar-se la seva gravetat i el retret que mereix. Però aquesta gravetat del delictes no és equiparable a la d'altres delictes que afecten a bens jurídics més rellevants – com poden ser els delictes contra la vida, la integritat física, la llibertat sexual o inclús els delictes contra la salut pública que repercuteixen negativament i de forma accentuada en la salut de les persones. En tots aquests delictes s'admet i es porta a terme, amb freqüència, la suspensió de l'execució de les penes, pel que seria incongruent sostenir com a regla general que no es pot suspendre una pena imposada per la comissió d'un delictes fiscal (AAP de Barcelona 6522/2019, de 19 de juliol).

Per altra banda, com exposa Goyena Huerta (2015) és cert que determinats delictes dolosos – per exemple, delictes contra la seguretat vial o modalitats de delictes contra l'honor – no sempre són reveladors d'una tendència a seguir delinquent en el futur (Citat per Espín López, I., 2018³⁴). En canvi, com es desprèn de l'AAP de Barcelona 12089/2019, de 17 de desembre, la naturalesa del fet que caracteritza altres delictes, com els de trencament de condemna, evidencia una certa contumàcia al compliment de les resolucions judicials; fet que dificulta enormement dipositar certa confiança en el reu, consistent en que no cometrà més delictes en un futur, per tal que aquest pugui ser mereixedor del benefici excepcional de suspensió de la pena de presó.

5.2.6 La conducta del reu

Gran importància atorga la jurisprudència a la conducta del penat, ara bé, ens hem de preguntar quines variables o circumstàncies té en compte el jutge i/o tribunal per extreure una visió de la seva conducta.

³³ Calvo Pellicer, S. (2017), *op. cit.*

³⁴ Espín López, I. (2018), *op. cit.*, p. 16.

Doncs bé, la conducta del penat engloba el comportament que ha tingut el penat després d’haver comès el fet/s delictiu/s que motiva/en la condemna objecte de suspensió. Així doncs, el jutge i/o tribunal també té en compte els antecedents i el comportament posterior al fet delictiu. Quan el reu compta amb nombroses condemnes, si bé els fets són posteriors al que s’està enjudiciant, això no obsta per ponderar la necessitat del compliment de la pena imposada al no poder assegurar que aquesta persona està integrada socialment i que no es necessari el seu compliment per garantir que no tornarà a cometre nous delictes (AAP de Càceres 227/2919, de 16 de maig).

Abel Souto (2017):

“(U)na interpretació d’acord amb el principi de vigència i al contingut preventiu-especial apunta a la conducta posterior al delicte: la disponibilitat dels tribunals sobre el reu, el compliment de mesures cautelars, el normal actuar processal sense obstacles com incompareixences, suspensions o dilacions; és a dir, la conducta del reu amb l’Administració de Justícia”.

Els efectes d’aquesta valoració irradien a l’individualitzar l’execució amb criteris estrictes de prevenció-especial que serviran, junt amb els demés, per ponderar el risc de reincidència.

A la pràctica, molts tribunals denegen la suspensió quan el penat ha tornat a cometre nous delictes. Per exemple, el tribunal denega la suspensió extraordinària a l’AAP de Jaén 1316/2019, de 27 de novembre, afirmant que el reu, amb posterioritat al fet delictiu objecte de la present causa, va seguir cometent altres delictes, adoptant així una conducta reiterada, que sens dubte denota una voluntat de no cessar en la comissió delictiva i, per tant, no essent mereixedor del benefici expressat de l’article 80.2 CP.

5.2.7 L’esforç per reparar el dany causat: la reparació efectiva, la indemnització o el compliment de l’acord de mediació

S’atorga un valor afegit a aquest criteri respecte les demés circumstàncies objecte de valoració, ja que del redactat de l’article 80.3 del CP és desprèn que s’atendrà “en particular” a l’esforç per reparar el dany causat; caràcter predominant que el converteix en un “criteri fonamental”³⁵.

Cal apuntar que el primer paràgraf de l’article 80.3 del CP constata que es tingui en compte per a la decisió l’esforç reparador, tractant-se d’una activitat o un compromís; però tot seguit, el segon paràgraf del precepte citat exigeix un resultat, condiona la suspensió a que sigui “efectiva la reparació, indemnització o compliment de l’acord de mediació”³⁶. Així doncs, cal concretar a que es refereixen aquestes exigències de reparació.

De conformitat amb Abel Souto, M. (2017), “(l’)exigència de l’esforç reparador és més estricta en la suspensió substitutiva que en la suspensió ordinària, donat que no sembla ser suficient un mer compromís de pagament de la seva responsabilitat” (p. 118). Sempre es requereix, com a condició, alternativament: la reparació efectiva del dany o la indemnització del perjudici causat conforme a les possibilitats físiques o econòmiques o el compliment de l’acord de mediació.

Pel que fa a la reparació efectiva del dany o la indemnització del perjudici causat conforme a les possibilitats físiques o econòmiques, aquest requisit pot ser interpretat en sentit literal “com la reparació moral, el reconeixement del fet i la responsabilitat junt a la petició de perdó a la víctima, com la social o

³⁵ Tamarit Sumalla, J.M., p. 637 citat per Abel Souto, M. (2017), *op. cit.*, p. 115.

³⁶ Cfr. Abel Souto, M. (2017), *op. cit.*, p. 117.

simbòlica en els delictes sense víctimes”. Díez Ripollés (2016)³⁷ defensa que la vinculació de la reparació o indemnització a les capacitats o possibilitats físiques o econòmiques del penat evidencia que, en la pràctica, “s’admet una satisfacció efectiva però incompleta” (Citat per Abel Souto, 2017, p. 118).

Ha d’interpretar-se en el sentit que aquestes “possibilitats” – esforçar-se per obtenir ingressos necessaris per fer front al deute i la pròpia solvència del penat – determinaran la concessió pel tribunal d’un major o menor fraccionament per donar compliment a l’obligació, però això no podrà eludir l’imprescindible satisfacció de la víctima³⁸. El precepte és concloent al prescriure que “es condicionarà sempre”, expressió que no s’utilitza per a la suspensió ordinària.

És clar, doncs, que l’esforç reparador no equival al resultat de la reparació, és a dir, que no es tracta de valorar si s’ha reparat en major o menor mesura el dany, sinó si el reu ha intentat la reparació dins de les seves possibilitats (AAP de Barcelona 6522/2019, de 19 de juliol). Cal preguntar-se quin esforç podrien haver realitzat i no han efectuat els penats per reparar del dany derivat del delicte i cal entendre que el compliment que menciona la norma es refereix al compliment del compromís en funció de la seva capacitat econòmica del deutor, encara que això suposi que quedi impagada una part.

En definitiva, cal examinar i valorar aquest factor sempre que de les circumstàncies econòmiques del penat s’infereixi la possibilitat real d’abonar les quantitats corresponents. En termes generals, la jurisprudència constata que la declaració d’insolvència no pot ajudar al penat a obtenir beneficis penals tals com la suspensió substitutiva de la pena, ja que si així fos es deixaria absolutament desprotegida a la víctima del delicte, privant-la del dret a ser reparada pels perjudicis causats; essent tant habitual, a més, la despatrimonialització voluntària del penal amb el fi d’eludir el pagament de les responsabilitats civils. No obstant això, la declaració d’insolvència hauria de constituir almenys un element indicatiu de la mala situació econòmica del penat i, en conseqüència, l’impagament de les quantitats civils no hauria de servir per justificar la denegació de la suspensió substitutiva de la pena. Doncs del contrari, l’accés a aquest benefici estaria condicionat per la capacitat econòmica del subjecte i vetat per aquells la posició econòmica dels quals els impedeixi objectivament fer front a les quantitats civils que s’haguessin establert.

El legislador ha volgut, doncs, lligar la figura de la suspensió substitutiva de la pena a l’abonament de les corresponents responsabilitats derivades del delicte, recollint d’aquesta manera el dret de les víctimes a la reparació del perjudici, reben una major visibilitat i reconeixement en vistes al que havien estat rebent en el procés penal.

Aquest requisit reparador consisteix en un criteri subjectiu, no necessàriament econòmic, no obstant en la major part dels casos es vinculi amb aquest contingut. Així, encara que aquest esforç vagi encaminat a satisfer la responsabilitat civil, també pot vincular-se amb altres prestacions – com obligacions de fer o amb qualsevol actuar – que evidencin la intenció de retornar a la situació anterior al delicte, tenint en compte la capacitat i circumstàncies del penat.

Aquest esforç inclou la responsabilitat civil així com la reparació del perjudici causat, la mediació i conciliació. No pot reduir-se a la mera compensació dels danys materials sinó que exigeix valorar la intenció del processat per esmenar el seu error o disminuir els efectes, el seu penediment, el seu perdó i el seu propòsit de corregir els perjudicis causats (físics, psíquics i econòmics), incloent el dany moral o compensació pel sofriment de les víctimes. Calvo Pellicer (2017)³⁹: “només així és possible pensar en un procés penal orientat a la justícia restaurativa”. Però, lamentablement, a la pràctica, la jurisprudència

³⁷ Díez Ripollés, J.L. (2016). *Derecho penal español. Parte general* (4ª ed.). Valencia: Tirant lo Blanch.

³⁸ Espín López, I. (2018). La suspensión de la ejecución de la pena tras la reforma de 2015: estudio doctrinal. *Boletín del Ministerio de Justicia*, 2207 (p. 62).

³⁹ Calvo Pellicer, S. (2017), *op. cit.*

evidència que aquesta valoració es redueix a l'element relatiu a la verdadera i efectiva satisfacció de les eventuals responsabilitats pecuniàries derivades del delictes.

Cal destacar que, quan s'acredita aquest criteri, es valora molt positivament ja que es vincula amb “un reconeixement de l'autoria, implica menor necessitat de la pena i posseeix gran capacitat rehabilitadora”⁴⁰. I aquest reconeixement és tingut en compte per part del tribunal i, en molts casos, premiat amb la concessió de la suspensió excepcional de la pena de presó, tal i com demostren Cid Moliné i Larrauri Pijoan (2002)⁴¹ “l'abonament de la responsabilitat civil incrementa la probabilitat de que es substitueixi la pena de presó per la de multa: al 50% dels que paguen se'ls substitueix la pena en front al 5% de concessions en els impagaments” (Citat per Abel Souto, 2017, p. 116).

S'entén que la reparació pot actuar com a subrogat parcial de la pena que permet satisfer parcialment els seus fins i que el mereixement i la necessitat de la pena s'atenuen en cas que el subjecte assumeixi la responsabilitat pel fet comès i mostri la seva disposició a reparar les seves conseqüències. El que es demana al jutge no es que valori la simple dada objectiu de l'activitat reparadora desplegada pel subjecte, sinó que la mateixa tingui un valor susceptible de compensar el “desvalor del fet injust comès”, considerant les circumstàncies econòmiques i socials del penat. La reparació és entesa segona la idea de reparació integral, segons la qual, a diferència de la responsabilitat civil, la compensació econòmica dels efectes del delictes és només un dels seus components. Resulta crucial la reparació moral, que passa fonamentalment pel reconeixement del fet i la responsabilitat pel mateix i la petició de perdó a la víctima. S'ha de tenir en compte la reparació social o simbòlica la qual permet que la conducta reparadora i els efectes beneficiosos pel reu derivats de la mateixa poden resultar factibles també en l'àmbit dels delictes sense víctima⁴².

S'evidència, doncs, que la no realització del mínim esforç orientat a l'abonament de la responsabilitat civil derivada del delictes, es converteix en un obstacle insalvable per a la concessió de la suspensió substitutiva.

---

⁴⁰ Abel Souto, M. (2017), *op. cit.*, p. 115.

⁴¹ Cid Moliné, J., Larrauri Pijoan, E. (2002), *Jueces penales y penas en España. Aplicación de las penas alternativas a la privación de libertad en los juzgados de lo penal*. Valencia: Tirant lo Blanch.

⁴² Olano Giménez, M.C. (2018). *Formas sustitutivas de la ejecución de las condenas privativas de libertad* (Tesis doctoral, Universidad Complutense de Madrid, Madrid), p. 227. Recuperat de: <https://eprints.ucm.es/48034/1/T40029.pdf>

6. MOTIUS PER CONCEDIR O DENEGAR LA SUSPENSÍO EXCEPCIONAL DE LA PENA DE PRESÓ

En aquest apartat, es pretén posar en evidència quins són els motius que impulsen als jutges i/o tribunals a concedir la suspensió excepcional de la pena de presó i quines són les raons que serveixen de mòbil per motivar la seva denegació judicial. És cert que aquesta institució extraordinària no opera seguint una fórmula general aplicable a tots els casos, sinó que juga un paper molt rellevant la discrecionalitat judicial atorgada al jutge i/o tribunal decisor per tal que aquest valori les diferents variables – les circumstàncies personals del reu, la naturalesa del fet, la seva conducta i, en particular, l'esforç per reparar el dany causat – i decideixi sobre la seva procedència en cada cas concret e individualitzat. Així doncs, la gran casuística que en deriva dificulta la sistematització d'aquestes circumstàncies que mouen els pronunciaments judicials a favor o en contra de l'aplicació de l'article 80.3 del CP.

Si bé en l'apartat anterior ja s'ha assenyalat com incideixen algunes de les variables en la decisió judicial i tenint en compte la dificultat mencionada, a continuació es pretén apuntar quins són aquests factors que, generalment, quan es troben presents en els diferents casos, promouen un tipus de resolució en concret: la concessió de la suspensió extraordinària de la pena de presó o la seva denegació judicial.

6.1 La concessió de la suspensió extraordinària

La concessió d'aquesta modalitat extraordinària de suspensió té lloc quan concorren determinades circumstàncies o factors excepcionals “en la persona del reu, en la naturalesa del fet, en la seva conducta posterior al delictes o bé en la reparació del dany causat”, que permeten evadir el pronòstic de futura reiteració delictiva.

AAP de Granada 1306/2019, de 30 de desembre: “(e)n suma, el que resulta determinant és el judici de probabilitat o pronòstic social que sigui raonable fer sobre el penat, atenent al conjunt de factors a ponderar que la pròpia Llei Penal relaciona, exigint que s'ofereixin garanties que permetin raonablement al jutge i/o tribunal confiar en que no tornarà a delinquir”. Ara bé, cal formular la següent qüestió: a quines garanties es refereix? Quines garanties ha d'aportar el penat per tal de guanyar-se la confiança del jutge i/o tribunal, esdevenint mereixedor del benefici de suspensió excepcional de la pena de presó?

Per exemple, l'AAP de Valladolid 759/2019, de 2 de juliol “al fil del principi pro reu, però en el seu àmbit” considera que resulta factible confiar en el penat i atorgar-li l'oportunitat que ofereix la suspensió excepcional argumentant que: en relació amb els factors motivacionals connectats amb el delictes comès i en relació amb el risc de reincidència, cal atendre a les circumstàncies personals del condemnat (en aquest cas, el reu va viure situacions molt traumàtiques, va ser víctima d'un episodi d'abusos sexuals i va patir la separació dels seus pares, així com una drogodependència actualment superada i associada a un trastorn psíquic), així com al seu estat actual (en aquest cas, caracteritzat per una regularització de la seva vida, accedint a la vida laboral des de fa un any, convivint en el domicili de la seva mare i havent satisfet els fraccionaments establerts de la seva responsabilitat civil).

D'acord amb allò establert a l'AAP de Valladolid 1373/2019, són factors excepcionals que propicien una prognòstic positiva de reinserció el fet que el penat tingui una feina estable de la qual pot percebre aproximadament uns 900 euros mensuals, compti amb una parella i un altre fill; argumentant que el seu ingrés a presó faria encara més il·lusòria la seva contribució a les càrregues familiars que sobre ell pengen.

D'aquesta manera, es pot observar que aquesta presència de “garanties” per part del reu – garanties a les que al·ludeixen els jutges i/o tribunals per tal de sustentar la seva confiança i concedir la suspensió

excepcional – significa i es concreta en que es pugui provar i posar de manifest que el penat es troba immers en un procés real i efectiu de reinserció o resocialització.

Circumstàncies que permeten albirar una excepcionalitat vinculada a la presència d'elements subjectius i conductuals del penat són: que no hagi entrat mai a presó, que hagi cessat en la seva activitat delictiva, que hagi reparat el dany causat i, en cas de malaltia o dependència, que es trobi sotmès a un programa mèdic de manteniment o substitució supervisat per tractar el seu cas. L'AAP de Donostia – San Sebastià 1444/2019, de 27 de desembre concedeix la suspensió excepcional argumentant que totes aquestes circumstàncies mencionades permeten col·legir que els objectius de prevenció general (ratificació de la vigència de la norma) i especial (reinserció social) no resultaran debilitats per acudir “a remeis punitius diferents a l'execució penitenciària de la pena de presó”. O bé, per exemple, a l'AAP de Càceres 771/2019, de 2 de desembre, el Tribunal aprecia que es tracta d'una situació extraordinària enquadrada dins el marc d'aplicació de l'article 80.3 CP, ja que la persona fa 6 anys que no porta a terme cap actuació il·lícita, s'ha deshabituat del seu consum a les drogues, ha seguit un tractament sense abandonaments ni incidències durant 5 anys, té feina estable i una família que el recolza. A més, resol que en determinats casos (com en el present) procedeix imposar TBC per reforçar i posar de manifest el necessari compromís del reu amb el seu procés de reinserció social.

Tanmateix, es consideren situacions extraordinàries suficients, per justificar la necessitat excepcional de suspendre la pena, aquelles caracteritzades pel transcurs d'un període desmesurat de temps des del moment de la comissió de la infracció (AAP de Càceres 771/2019, de 2 de desembre), de la culminació d'un procés de reinserció molt patent per part del penat; o bé, quan aparegui amb molta claredat que es tracta d'un infractor ocasional. Per exemple, l'AAP de Valladolid 11/2020, de 8 de gener resol a favor de la concessió de la suspensió substitutiva de la pena de presó al penat que no ha comès delictes des de 2014 (6 anys concretament), tots els fets delictius es remunten a aquestes dates i no ha trencat la suspensió de condemna que li van concedir el 2017; a més, actualment, ha iniciat un negoci amb la seva esposa, residint amb la seva família, estant totalment integrat socialment. També es valora positivament que el reu hagi estat durant tota la causa a disposició del jutjat, recollint les notificacions i citacions i acudint quan així se li hagi requerit; així com, els efectius ingressos mensuals que està efectuant de forma fraccionada d'acord amb la seva capacitat econòmica, als quals es va comprometre per fer front a les seves responsabilitats civils.

D'igual manera, resulta favorable per a la decisió de concedir aquest benefici l'esforç realitzat pel reu per abonar la responsabilitat civil i el perdó mostrat a la/es víctima/es. El reu que dirigeix tres cartes a cada un dels afectats, en aquest cas menors, mostrant el seu penediment i demanant perdó pels danys causats és un esforç reconegut pels jutges i/o tribunals que el situa en una posició d'excepcionalitat (AAP de Barcelona 1407/2020, de 20 de gener). La reparació del dany o el mal causat és tingut en compte, no en la imposició del càstig o de la pena, sinó en la seva execució. La satisfacció de la responsabilitat civil es configura com un aspecte que s'ha de reconèixer i premiar.

En definitiva i en resum, el jutge i/o tribunal fomenta la concessió d'aquesta modalitat excepcional de suspensió, generalment, quan el penat pot provar i demostrar que es troba immers en un efectiu procés de reinserció social que justifica la necessitat d'evitar l'execució de la pena de presó per tal de no trencar amb aquest patent procés de resocialització del penat. Alguns dels factors o circumstàncies extraordinàries que permeten denotar tal desvinculació entre el delinqüent i el seu antic *modus operandi* o *modus vivendi* relacionat amb la delinqüència són:

- Un canvi de vida positiu i estable (sigui a nivell personal, familiar, laboral, social i/o econòmic)
- El cessament de la seva carrera delictiva
- El transcurs d'un període de temps concret des del fet delictiu

- La satisfacció de les seves responsabilitats civils i obligacions de reparació, d'indemnització o de compliment de l'acord de mediació
- L'esforç dirigit a acomodar la seva vida als postulats de la llei penal, així com a les normes que regeixen la normal convivència social⁴³

Es tracte d'una sèrie de factors que demostren que l'execució de la pena de presó posaria en perill o dificultaria seriosament el procés de reinserció del reu. El fonament de la suspensió excepcional de la pena de presó radica essencialment en evitar l'execució de pena curtes de presó quan no resulti necessari des d'un punt de vista preventiu especial o atenent als seus efectes criminògens adversos, tenint present que, en aquests casos, l'execució de la pena podria infringir el principi de proporcionalitat.

6.2 La denegació de la suspensió extraordinària

Sovint, els arguments del penat per justificar l'accés excepcional al benefici que postula fallen quan el jutge i/o tribunal afirma que no coneix una sola circumstància del penat que pugui parlar en el seu favor donat l'absolut silenci que guarda. Per exemple, quan l'únic que es sap d'ell és la seva llarga i abundant trajectòria delictiva reflectida en la seva fulla històrica-penal i absolutament res més – “sense que el reu aportí ni un sol mèrit ni ofereixi garantia de cap classe que de quedar en llibertat no atemptarà contra bens aliens ni recaurà en conductes delictives amb especial atenció a les que ja ha perpetrat i recaigut més d'una vegada” – esdevé difícil, sinó impossible, que el jutge i/o tribunal dipositi la confiança necessària en el reu per concedir-li el benefici excepcional de suspensió (AAP de Granada 1306/2019, de 30 de desembre; AAP de de Barcelona 9844/2019, de 15 d'octubre; AAP de Barcelona 12356/2019, de 2 de desembre).

Aquesta modalitat extraordinària de suspensió es configura per evitar la dessocialització, l'efecte «criminogen» que podria ocasionar l'efectiu ingrés a presó durant un període tan curt de temps i les conseqüències adverses a la vida penitenciària (AAP de Bilbao 2148/2019, de 18 de novembre); “tant si no s'ha estat en contacte amb la presó com si ja s'ha produït aquest contacte”. El fet que s'hagi hagut de complir una pena i, per tant, s'hagi estat ja en contacte amb el medi penitenciari, no justifica necessàriament que hagi de seguir complint a presó altres penes de curta durada. Aquesta possibilitat no ha estat expressament exclosa en la norma, és a dir, no es prohibeix la possibilitat de concedir la suspensió excepcional a aquelles persones que ja hagin hagut de complir prèviament una pena privativa de llibertat. En aquest últim cas, la mateixa raó pot justificar la seva concessió “per evitar que aquests efectes es profunditzin i s'agreugin innecessàriament per la seva permanència a presó pel compliment de penes curtes” (AAP de Barcelona 10953/2019, de 19 de novembre). Sembla que té més sentit afirmar que, no ha d'acceptar-se la indiferència en front el manteniment, acumulació i aprofundiment dels efectes criminògens i adversos si legalment escau interpretar una altre alternativa.

No obstant això, una altre part de la jurisprudència mostra resistència a aquesta opció i aquests jutges i/o tribunals no acostumen a concedir la suspensió extraordinària a persones que ja estan o han estat a presó o quan irremeiablement hauran de complir una altre pena privativa de llibertat de curta durada, excepte en casos molt excepcionals, donat que l'efecte desocialitzador i els perjudicis derivats de l'internament ja hauran tingut lloc (AAP de Madrid 6974/2019, de 12 de desembre). Per exemple, l'AAP de Almeria 53/2019, de 27 de febrer recorda que: “el que es persegueix amb la suspensió és evitar l'estigmatització inherent a l'ingrés a presó per primera vegada, situació que no es dona quan consta que el penat ja ha complert de manera efectiva una condemna de presó anterior”. En aquests casos s'estima

---

⁴³ “(Q)ue es pot inferir tant del fet que en la seva fulla històrica penal no es reflecteixin delictes comesos amb posterioritat al fet enjudiciat, com de la demostració i, conseqüent, prova irrefutable que reflecteixi la plena integració comunitària del penat a tots els nivells (familiar, laboral i veïnal)” (AAP de Donostia – San Sebastian 154/2019, de 18 de febrer).

que la resocialització i reeducació del condemnat s'ha d'aconseguir a través dels mecanismes i de les possibilitats legals que ofereix la Llei Orgànica General Penitenciària ai el Reglament Penitenciari per al tractament penitenciari (AAP de Vitoria-Gasteiz 584/2019, de 23 d'octubre).

Els jutges i/o tribunals, regularment, consideren que el reu no mereix la confiança que requereix la suspensió excepcional quan de la seva situació global es desprèn la falta de garanties per creure en que el reu no tornarà a delinquir en un futur. AAP de Vitoria-Gasteiz 560/2019, de 15 d'octubre: l'execució de la pena de presó serà, doncs, necessària atenent a les circumstàncies personals del reu (aquest no compta de recolzament familiar, li manquen mitjans de vida i tampoc té feina), als seus antecedents delictius (ha comès diversos delictes en poc temps), a la seva conducta posterior al fet (ha abandonat el tractament de deshabituació, factor «criminogen» fonamental, i no respon adequadament als professionals de la xarxa de recolzament social), al seu esforç reparador (nul o escàs) i que se li ha revocat una suspensió en un altre procés.

Per altra banda, una circumstància que determinats tribunals consideren que justifica la necessitat d'executar la pena de presó és la relativa a que la imposició d'anteriors penes de multa o TBC, que no van comportar l'efectiu ingrés del penat a presó, no hagin servit per aconseguir que el penat deixi de cometre delictes (AAP de Barcelona 12359/2019, de 19 de desembre; AAP de Barcelona 1370/2020, de 24 de gener). Així mateix, quan el penat ha comès el delicte mentre està complint una altre pena, com per exemple, una pena privativa del dret a conduir vehicles a motor, aquesta circumstància revela la ineficàcia preventiva de la condemna anterior, a més, del menyspreu del penat “als mandats judicials” (AAP de Madrid 3727/2019, de 12 de setembre).

Imposar pena de presó (enlloc de suspensió amb TBC o multa) resulta majoritàriament acceptat i adequat, per part de les Audiències Provincials, quan anteriors mesures penals alternatives han fracassat, no aconseguint evitar la futura reiteració delictiva del reu; es considera que aquestes mesures no han aconseguit l'efecte resocialitzador o reeducador que es pretenia, ni han complert amb cap de les altres finalitats de la pena.

Tanmateix, sovint, la reincidència del reu en els fets – és a dir, quan el penat té a l'esquena una condemna (o més) per fets similars – constata que les penes imposades amb anterioritat no han servit d'escarment algun, fet que denota un absolut menyspreu per part del penat al compliment de la llei i és rebutjat per part de les Audiències Provincials, no concedint mesures alternatives a la presó en el nou cas (AAP de Barcelona 1186/2019, de 19 de desembre). Sentència de l'Audiència Provincial (SAP, d'ara endavant) de Ceuta 91/2017, de 8 d'agost⁴⁴: “procedeix imposar una pena de presó a qui és reincident pel mateix delicte, sense que les anteriors condemnes – consistents en multes (en aquest cas) que ni tan sols han estat satisfetes – hagin servit d'utilitat alguna”.

Així doncs, les Audiències Provincials generalment opten per sancionar amb pena de presó el comportament que d'alguna forma “ha burlat” les condemnes alternatives anteriors, argumentant que si aquestes no van servir per erradicar la reiteració delictiva del reu, de ser imposades de nou tampoc ho aconseguiran (AAP de Bilbao 2147/2019, de 21 de novembre; AAP de Granada 503/2019 de 3 d'octubre; AAP de Sevilla 39/2019, de 7 de febrer).

A més, quan el penat presenta nombroses condemnes que apunten a una ampla i sòlida trajectòria delictiva, encara que no el qualifiquin de reu habitual, aquest fet denota una constància en la intensitat

---

⁴⁴ “Quan l'execució d'anteriors multes no ha satisfet convenientment els seus fins de prevenció especial ni ha ajudat a la seva finalitat resocialitzadora, sinó al contrari, lluny d'instruir-lo i educar-lo, li ha possibilitat seguir delinquant, pervertint la funció de la pena, la pena privativa de llibertat tendeix a ser de major utilitat per evitar la seva futura reiteració delictiva, que la imposició d'una pena que ha demostrat ja la seva futilitat i insuficiència”.

de les conductes delictives i una dificultat en controlar la seva activitat delictiva (AAP de Logronyo 584/2019, de 5 de desembre). Generalment, aquest penat rep la denegació de la suspensió excepcional sota la premissa judicial que aquest fet desvela greus dificultats presentades pel penat per adequar la seva conducta als mandats i prohibicions de la llei penal, evidenciant, a més, l'escassa (per no dir nul·la) eficàcia preventiva especial i general de les diverses condemnes anteriors (AAP de Huesca 142/2019, de 22 de maig; AAP de Pamplona 296/2019, de 4 de setembre; AAP de Donostia – San Sebastian 910/2019, de 12 de setembre; AAP de Donostia – San Sebastian 797/2019, de 22 de juliol; AAP de Girona 865/2019, de 9 de juliol; AAP de Barcelona 2257/2019, de 19 de març; AAP de Barcelona 12350/2019, de 18 de desembre).

Aquest rebuig també es produeix, tal i com es manifesta a l'AAP de Donostia – San Sebastián 60/2019, de 18 de gener, quan “consta que el penat ha gaudit d'una suspensió i les condicions que es van imposar al seu moment han estat infringides, cometent novament un/s altre/s delictes/s durant el termini de la mateixa; ja que suposa defraudar la confiança que el Sistema de Justícia va depositar en ell per permetre la seva rehabilitació en un règim de llibertat ambulatoria”. Així doncs, en la gran majoria de casos es rebutja la sol·licitud de suspensió excepcional quan es té constància: 1) de la falta de compliment d'una suspensió concedida amb anterioritat; o 2) quan la concessió d'anteriors suspensions no ha servit per evitar la futura comissió delictiva del penat (AAP de Donostia – San Sebastian 1336/2019, de 13 de desembre; AAP de Donostia – San Sebastian 327/2019, de 28 de març; AAP de Barcelona 9671/2019; de 14 d'octubre; AAP de Barcelona 7797/2019, de 10 de setembre; SAP de Coruña 51/2019, de 16 de gener; AAP de Sevilla 151/2019, de 24 de gener; AAP de Granada 121/2020, de 17 de febrer).

En definitiva i en resum, alguns dels factors que juguen en contra del reu quan el jutge i/o tribunal valora i efectua el seu pronòstic de comportament futur i que, quan es troben presents en els diferents casos, majoritàriament, influeixen negativament en la decisió judicial, són:

- Tendència criminològica reiterada
- El fet d'haver tingut contacte amb el medi penitenciari
- Evidenciar una activitat continua i persistent en el món de la delinqüència (per exemple pel poc temps que transcórrer entre un delictes i un altre, per haver comès diversos delictes després del fet delictiu que s'està enjudiciant o bé per l'agressivitat i violència perpetrada en el moment dels fets)
- No demostrar canvis positius a nivell personal, familiar, laboral, social i/o econòmic
- Esforç nul o escàs per reparar el dany o el perjudici causat
- Incomplir anteriors penes alternatives a la presó, suspensions concedides amb anterioritat o evidenciar que anteriors suspensions no han servit per erradicar la seva activitat delictiva
- Ser reincident, haver perpetrat diversos delictes de la mateixa naturalesa
- Tenir una trajectòria delictiva que envolta el mateix bé jurídic protegit o que atempta contra la mateixa víctima

Es tracte d'una sèrie de factors que acaben promovent la denegació judicial de la suspensió de l'article 80.3 CP, donat que evidencien una perillosa connexió entre el reu i el món delictiu.

No és possible sostenir que la única finalitat de les penes sigui la rehabilitació, resocialització o reinserció social del penat, ni pot descartar-se l'execució de la pena de presó en tots els casos, donat que el mode concret d'executar una condemna penal dependrà de l'equilibri de finalitats concurrents que hagin de tenir-se en compte i especialment de les circumstàncies que concorrin sobre el pronòstic del subjecte o sobre la valoració de la seva perillositat criminal (AAP de Bilbao 2147/2019, de 21 de novembre).

7. LA SUSPENSÍO SUBSTITUTIVA VINCULADA A LES DIFERENTS FINALITATS DE LA PENA

Tal i com s'ha concretat en la presentació d'aquest treball, a través del present estudi es persegueix l'objectiu d'aconseguir arribar a una conclusió general que inviti a reflexionar sobre com s'està aplicant i fonamentant la concessió d'aquest benefici excepcional de suspensió de la pena i sobre la seva coherència d'acord amb les diferents finalitats assignades a la pena. Per tant, és necessari indagar en la pròpia justificació d'aquesta institució a la llum dels diferents models punitius o teories de la pena, ja que la suspensió extraordinària no presenta una justificació pacífica en la doctrina penal i criminològica, introduint en el nucli de la seva polèmica el debat ineludible sobre els fins de la pena.

Si bé alguns dels arguments que justifiquen la suspensió excepcional poden ser semblants (sinó coincidents) amb aquells que serveixen per fonamentar la suspensió general (article 80.1 CP), cal advertir que aquestes dues institucions tenen un contingut diferent – com a conseqüència dels diferents requisits o condicions que s'exigeixen respectivament en cada una d'elles –, fet que comporta que sigui necessari introduir certes matisacions importants en la fonamentació i justificació de la suspensió excepcional (article 80.3 CP).

El Tribunal Constitucional, al marge d'imposar alguna exigència reforçada de motivació⁴⁵, ha atorgat llibertat al jutge i/o tribunal decisor per ponderar com les diferents finalitats de la pena es materialitzen en el supòsit de fet. Així doncs, el model legislatiu de la suspensió de la pena en el nostre Codi Penal atorga la potestat última sobre la seva concessió i contingut concret a l'aplicador, qui pot gaudir de més elements per resoldre la dialèctica entre els fins del càstig, plantejada per la suspensió en el cas concret.

La suspensió de la pena es configura com un intent per oferir una síntesis harmonitzada d'aquesta institució d'acord amb les diverses justificacions de la pena, ja que poden albirar-se elements de tots els models del càstig en el seu contingut⁴⁶. Es configura, efectivament, en un doble pla: per una banda, el legislador fixa una sèrie de condicions i requisits absolutament necessaris per tal que aquesta suspensió pugui aplicar-se, que es connectarien a la prevenció general; i, per altra banda, el jutge i/o tribunal valora concretament i en cada cas la seva concessió, atenent sempre als fins de resocialització i reeducació del penat, que es connectarien a la prevenció especial⁴⁷.

Aquest règim de suspensió substitutiva obeeix la pretensió d'impedir que es frustri la reinserció social del penat i ve motivat per la necessitat d'evitar el compliment efectiu d'una pena de presó quan el condemnat presenta un pronòstic favorable de no reiteració delictiva i, per tant, aquesta no resulta necessària per evitar la comissió de futurs delictes. D'altra manera, en aquests casos, l'execució d'una pena de presó de duració tan breu, no només impediria aconseguir resultats positius en matèria de resocialització i readaptació social del penat, sinó que ni tan sols estaria justificada donada la seva falta de necessitat des d'un punt de vista preventiu. Aquest règim s'enllaça amb una interpretació adequada de l'article 25.2 de la CE, que descarta l'aplicació de qualsevol pena "contraproductiu per a la reinserció, innecessària o inútil per als fins de prevenció"⁴⁸. De conformitat amb aquest precepte, essent una finalitat primordial de la pena la reeducació i reinserció social, és acceptat majoritàriament que el benefici de la segona oportunitat ha de ser abordat dins d'aquest binomi "execució – suspensió" atenent especialment als criteris preventius especials que hauran de ser examinats en cada cas concret.

---

⁴⁵ Vid. apartat "5.1 Discrecionalitat judicial", p. 15-16.

⁴⁶ Varona Gómez, D. (2019), *op. cit.*, p. 242.

⁴⁷ Olano Giménez, M.C. (2018), *op. cit.*, p. 146.

⁴⁸ Abel Souto, M. (2017), *op. cit.*, p. 122.

Un anàlisi de la suspensió de la pena des del punt de vista utilitarista mostra que els possibles beneficis de la suspensió – evitar el patiment de la pena de presó a persones amb bon pronòstic de comportament futur – han de ser comparats amb els seus costos. Les objeccions a la suspensió de l'execució de la pena de presó apunten a una reducció del nivell de prevenció general negativa o d'educació moral, en comparació amb càstigs més severos. Muñoz Conde i García Arán⁴⁹ (2015) reflexionen sobre aquest aspecte defensant que “quan es renuncia a l'execució d'una pena de presó s'està renunciant al major efecte preventiu general que ofereix la privació de llibertat”. Els partidaris de la prevenció general negativa sostenen que l'amenaça de la pena funciona com a fre en front els impulsos de delinquir. La seva finalitat és intimidar a la ciutadania per tal que tot potencial delinqüent s'abstingui de cometre delictes per por a ser castigat. Sota la premissa “si comets un delicte, et castigaré”, s'entén el dret penal com un catàleg d'amenaques que provoca por al ciutadà i, per aquesta raó, es confia en que aquest no cometrà delictes. Consideren necessari aquest estat d'amenaça o coacció per tal que la societat s'abstingui de delinquir.

Aquesta teoria de la dissuasió o intimidació parteix que l'amenaça d'un mal produeix un efecte intimidatori, que influeix en la decisió de cometre o no el comportament al que es vincula la producció d'aquest mal⁵⁰. Els partidaris d'aquesta teoria consideren que, en front l'amenaça de la imposició i execució de la pena, suspendre la seva execució suposa disminuir la severitat de les conseqüències amb les que s'amenaça per intentar prevenir la comissió de delictes.

D'acord amb Cardenal Montraveta (2015)⁵¹ sembla oportú atendre a la següent qüestió: si la decisió sobre la suspensió de la pena de presó s'adopta atenent exclusivament a la seva necessitat preventiva especial i als efectes que l'execució produeix des d'aquesta perspectiva, aquesta decisió podria comportar una limitació injustificada de la funció preventiva general de la pena? Si el Codi Penal amenaça amb pena de presó la comissió d'un delicte específic i després es suspèn la seva execució, aquest fet no implica una disminució d'aquest efecte intimidatori de la pena?

En conformitat amb Rodríguez Sáez, J. A (2019), “és imprescindible eliminar de la cultura judicial la idea relativa a que qualsevol opció, que no comporti l'ingrés del condemnat a presó, significa l'existència d'impunitat” (p. 92)⁵² o la ineficàcia preventiva general de la pena. És insostenible e inadmissible el sentiment d'impunitat que, en ocasions, s'atribueix a la figura de la suspensió de la pena pel simple fet de no fer ús del sistema penitenciari. Aquest argument resulta pervers perquè justificaria la no aplicació de la suspensió i, implicaria, a més, la deslegitimació d'una resposta penal a partir d'un perjudici inacceptable com és considerar que la suspensió és font d'impunitat (STC 75/2007, de 16 d'abril).

Endinsats en aquest context, cal formular la següent qüestió: quin és el contingut punitiu de la suspensió de la pena? Per a Varona Gómez (2019) “en el nostre sistema, la suspensió de la pena genera antecedents

---

⁴⁹ Muñoz Conde, F., García Arán, M. (2015). *Derecho Penal Español: Parte General* (p. 612). Valencia: Tirant lo Blanch. Citat per: Espín López, I. (2018), *op. cit.*, p. 9.

⁵⁰ Cardenal Montraveta, S. (2015). ¿Eficacia preventiva general intimidatoria de la pena?: Consecuencias para la decisión sobre la suspensión de su ejecución. *Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología: RECPC*, 17-18. Recuperat de: <http://criminnet.ugr.es/recpc/17/recpc17-18.pdf>

⁵¹ Cardenal Montraveta, S. (2015). Función de la pena y suspensión de su ejecución: ¿Ya no “se atenderá fundamentalmente a la peligrosidad criminal del sujeto”? *InDret: Revista para el Análisis del Derecho*, 4. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=5234406>

⁵² Rodríguez Sáez, J.A. (2019). La motivación de las resoluciones judiciales discrecionales en la fase de ejecución del proceso penal, *Cuadernos Penales José María Lidón*, 15, 77-107. Recuperat de: <http://www.deusto-publicaciones.es/deusto/pdfs/lidon/lidon15.pdf>

penals, fet que, sens dubte, contribueix en dotar-la de verdader contingut punitiu” (p. 240). A més, l’AAP de Càceres 359/2019, de 4 de juny, recorda que:

“La concessió de la suspensió extraordinària (article 80.3 CP), es troba subjecte a la perceptiva imposició d’una mesura o prestació – TBC o multa⁵³ –, que contribueix en evitar que amb la suspensió es pugui generar un perillós sentiment d’impunitat en el condemnat”.

Els partidaris de la suspensió han respost a aquesta objecció (menys intimidatòria o moralitzadora) recordant que no qualsevol pena de presó pot ser suspesa, sinó que només són susceptibles de suspensió penes de presó per delictes no greus, d’escassa entitat, catalogats dins el marc de la “petita delinqüència”. En aquestes penes les necessitats de prevenció general negativa o de moralització són de menor entitat i, per tant, no hauria d’afectar la capacitat dissuasòria de la pena. A més, la intimidació específica e individual que opera amb el sotmetiment efectiu del subjecte al procés penal i correlativa imposició d’una pena, pot ser, per si mateixa, idònia i suficient per aconseguir el fi preventiu general de la pena.

No obstant, no és menys cert que a l’article 80.3 CP s’ha descrit una modalitat excepcional de suspensió, que amplia l’àmbit d’aplicació de la suspensió ordinària, ja que prescindeix d’alguns requisits d’aquesta i estén la seva utilització a persones que compten amb antecedents penals (no són primaris delictius) i a penes que sumades poden excedir els dos anys de presó. L’ampliació del marc d’aplicació d’aquesta figura pot fer tremolar l’argument del paràgraf anterior, però sembla ser que, per així evitar-ho, com a contrapartida, s’han volgut establir condicions més restrictives o severes pel condemnat per tal de mitigar, d’alguna manera, la possible minva de la finalitat preventiva general de les penes de presó susceptibles de ser suspeses excepcionalment, per la via de l’article 80.3 CP⁵⁴. Així doncs, com a contrapartida, es vol atendre també a altres fins de la pena, a través de la imposició del règim de prestacions o mesures, al temps que es vol donar resposta als interessos de la víctima, a través de l’obligat compliment d’una condició reparadora. Cal aprofundir en aquests aspectes.

L’obligació d’establir e imposar el règim de prestacions o mesures al condemnat, persegueix atendre a determinats fins de prevenció general. Amb aquesta modalitat extraordinària de suspensió es pot estar acordant la suspensió de penes de presó que, sumades, superin el límit dels dos anys de duració i, aquest fet, pot significar un trencament dels fins de prevenció general que també ha de complir la pena de presó; així doncs, la finalitat de les legalment denominades “mesures o prestacions” és contrarestar o mitigar aquest efecte pertorbador.

Amb tot això, cal afegir que l’efecte dissuasori del càstig no radica en la severitat del mateix sinó més bé en la seva certesa; l’assentament d’aquesta premissa aconseguiria atenuar el temor d’una disminució de l’efecte preventiu del càstig pel fet de no castigar tan severament la conducta com en principi preveu la llei⁵⁵. D’aquesta manera, el límit a l’aplicació de la suspensió substitutiva s’hauria de plantejar quan

---

⁵³ Aquestes mesures no es poden catalogar d’opcions “flexibles, suaus o fluïxes”, ni mancades de contingut punitiu real, ja que aquesta concepció no es correspon amb la realitat del seu contingut i de la seva execució. Per exemple, en el cas dels TBC, subratllant els aspectes punitius associats a la seva prestació, cal atendre, en especial, a la falta de remuneració, la dedicació que requereix, l’estreta supervisió que comporta, així com les greus conseqüències associades al seu incompliment, etc.

⁵⁴ Cfr. Traperó Barreales, M.A (2017), *op. cit.*, p. 565-618.

⁵⁵ Per a Muñoz Conde i García Arán (2015) renunciar a l’execució de la pena de presó implica renunciar “a les aspiracions retributives que estan presents en la col·lectivitat social i que, freqüentment, demanden una major duresa de les penes” (citada per Espín López, I. (2018), *op. cit.*, p. 9). Una crítica a aquest punt de vista sosté que la prevenció general negativa no sembla confirmar que l’elevació de la severitat de les penes porta a una reducció de la criminalitat. A més, com s’obté aquesta perspectiva? És a dir, d’on s’extreu aquesta visió de la ciutadania com a creixentment punitiva? “Els fenòmens o les fons de dades que sovint es presenten com a demostratius d’aquesta conducta social punitiva, analitzats adequadament, no permeten tal deducció”. Varona Gómez, D. (2008) Ciudadanos y actitudes punitivas: Un estudio piloto de población universitaria española. *Revista Española de Investigación Criminológica: REIC*, 6-1, p. 36: “Una millor informació del funcionament real del sistema penal,

aquestes prestacions o mesures ja no resultin suficients o adequades pel compliment d'aquells fins, particularment de prevenció general.

A més, no obstant el silenci legal, en aquesta modalitat excepcional de suspensió es poden imposar també regles de conducta d'acord amb l'article 83 CP. Així doncs, per ajudar a resoldre aquests problemes plantejats per la confrontació entre la prevenció especial i general, quan es pugui entendre que la prevenció general queda minvada per la concessió del benefici de la suspensió excepcional, sempre podrà ser considerat també pels jutges i/o tribunals l'extens llistat de normes o regles de conducta, la imposició de les quals en major o menor mesura pot contribuir a temperar el conflicte. Es pretén establir un equilibri entre regles de conducta i prestacions o mesures, donant resposta als fins que es persegueixen amb cada una d'elles, però sempre prestant especial atenció i respecte al principi de proporcionalitat⁵⁶.

Per tant, en aquest cas, amb la suspensió excepcional (així com succeeix amb la suspensió ordinària) es pretén esquivar els efectes negatius de la pena de presó sense renunciar a la eficàcia del seu caràcter intimidatori, ja que aquest es manté latent i "*pende como espada de Damocles sobre la cabeza del condenado*" durant el període de prova establert, és a dir, durant el temps condicionat a "no delinquir". Per tant, quan es suspèn la pena, l'amenaça no queda anul·lada sinó que es troba suspesa en vistes al comportament futur del penat. La suspensió pot ser efectiva per reduir la reincidència essent aplicada a delinqüents amb bon pronòstic futur de comportament, que s'abstindran de cometre nous delictes només per la influència de la condemna i per l'amenaça de presó en cas de nou delicte.

D'acord amb Varona Gómez, D. (2019) l'efecte intimidatori es garanteix mitjançant la previsió de la pena de presó al Codi Penal, ja que "és il·lusori pensar que la futura e incerta aplicació de la suspensió de la pena per part del jutge i/o tribunal formarà part del càlcul que el potencial delinqüent realitzarà a l'hora de decidir si cometre o no el delicte" (p. 9). A més, l'eficàcia intimidatòria que s'atribueix a la privació de llibertat contra futurs delictes és, sens dubte, inferior a la que es desitja si s'atén a les altes taxes de reincidència i encara que saciï, ni que sigui parcialment, "la set de justícia de la comunitat", deixa sense donar satisfacció a qui queda en una situació de major vulnerabilitat: la víctima⁵⁷.

Per altra banda, per a la concessió de la suspensió extraordinària s'estableix la condició que es repari el dany, s'indemnitzi el perjudici causat o es compleixi amb l'acord de mediació establert (incís primer, apartat segon, article 80.3 CP); es pretén fixar una condició que atengui i doni satisfacció als interessos de la víctima. Així doncs, amb la previsió general relativa al compliment de les responsabilitats civils s'estaria donant entrada a la satisfacció dels interessos de la víctima, a més de la previsió de la mediació com a prestació alternativa. D'aquesta manera, per a la concessió d'aquesta modalitat excepcional de suspensió no és suficient atendre a si l'execució de la pena resulta o no necessària per evitar la futura comissió de delictes pel subjecte condemnat; també s'ha d'atendre a si s'ha donat satisfacció – conforme a les capacitats físiques i econòmiques del penat – als interessos de la víctima, bé a través de la reparació

---

sembla que ajudaria a combatre les actituds punitives que es poden generar com a resposta precisament a la imatge esbiaixada – per benèvola – que el mitjans de comunicació transmeten de la justícia penal". Diversos estudis penals criminològics desmenteixen aquesta visió punitiva de la ciutadania, evidenciant la clara posició actual de la nostra societat a favor de l'aplicació de mesures de caràcter social, com penes alternatives a la presó. Aquest fet és coherent amb la comprensió de la delinqüència com a un fenomen que no ha de contemplar-se des d'una òptica individualista – com a resultat de la lliure voluntat del delinqüent – sinó com a producte de diversos factors socials i econòmics.

⁵⁶ Trapero Barreales, M.A (2017), *op. cit.*, p. 618.

⁵⁷ Rodríguez Prieto, F. (2011). *Víctimas y delincuentes: la mediación como instrumento para un nuevo Derecho penal*. Fundación Hay Derecho. Recuperat de: <https://hayderecho.com/2011/12/02/victimas-y-delincuentes-la-mediacion-como-instrumento-para-un-nuevo-derecho-penal/>

del dany, de la indemnització del perjudici causat o a través del compliment de l'acord de mediació establert.

Les penes i, per tant, el seu compliment també poden tenir com a fi la prevenció general positiva, és a dir, el restabliment de la confiança de la comunitat vulnerada pel delictes a través de la reafirmació de l'ordenament jurídic. Això implica, en alguns casos, la denegació de la suspensió extraordinària de la pena de presó de curta durada, atenent a la naturalesa del delictes comès, per considerar que una solució contrària provocaria la desconfiança de la ciutadania en l'Administració de Justícia, entenent-se excessiva indulgència. AAP de Santa Cruz de Tenerife 655/2019, de 12 de novembre:

“El cert és que un dels exemples possibles, on es podria valorar aquesta posició, és davant delictes – com el comès pel condemnat (segon delictes de trencament de condemna amb idèntic subjecte passiu, al igual que el maltractament anterior) – en els que la pena compleix una funció irrenunciable de restabliment de la confiança en la vigència de la norma infringida pel delictes (prevenció general positiva) i de compensació o retribució de la culpabilitat derivada del fet delictiu (STC 150/1991 i 112/1996)”.

En la mateixa línia, l'AAP de Múrcia 601/2019, de 10 d'octubre, rebutja la suspensió excepcional argumentant que resulta necessària l'execució de la pena de presó per restablir l'ordre jurídic vulnerat i la confiança en la norma infringida. Apel·la a aquesta necessitat preventiva general positiva de la pena degut a que el delictes comès resulta ser de la mateixa naturalesa que el delictes que va motivar l'anterior suspensió i va ser comès en data pròxima a la notificació d'aquesta suspensió, comportament percebut i vinculat a “una total desatenció de l'ordenament jurídic”, ja que ni tan sols sota l'amenaça de la pena suspesa pot abstenir-se de delinquir.

Aquestes decisions judicials que opten per rebutjar la suspensió extraordinària sobre bases preventives generals positives evidencien el problema que planteja aquest institució envers la reafirmació de l'ordenament jurídic. Els partidaris d'aquesta teoria argumenten que la concessió de la suspensió extraordinària pot posar en dubte la vigència de les normes penals.

Per a Cardenal Montraveta (2015) “en la mesura en que la decisió de suspendre l'execució de la pena entri en contradicció amb les circumstàncies que la majoria de ciutadans entén que han de justificar tal decisió en un Estat social i democràtic de Dret, aquella disminuirà l'eficàcia preventiva derivada de la coherència entre aquestes valoracions i principis i la resposta a la comissió del delictes; a més de disminuir, també des d'aquesta perspectiva, la seva capacitat per a confirmar les expectatives socials sobre l'eficàcia de les normes i el comportament dels demés. En canvi, la suspensió sí desplegarà un efecte preventiu general positiu quan sigui coherent amb aquelles valoracions i principis” (p. 21).

No obstant això, un ampli sector de la doctrina penal al·lega que aquesta funció preventiva general positiva no és oblidada per la suspensió – ni en la seva modalitat ordinària ni en l'extraordinària – ja que la mateixa s'aconsegueix a través de la imposició d'una condemna pel delictes comès, és a dir, quan es dicta una sentència pel cas concret. De manera que, la condemna ratifica la confiança ciutadana en les normes penals i compleix amb la funció de reafirmar l'ordenament jurídic. Varona Gómez (2019): “en el moment posterior, el de l'execució de la condemna, les necessitats de reafirmació de l'ordenament jurídic serien menors perquè ja hauria tingut lloc la condemna” (p. 235).

A més, tal i com s'ha explicat anteriorment, aquesta modalitat excepcional, obliga a imposar i establir un règim de prestacions. El contingut simbòlicament reparador atribuït a aquestes mesures pot contribuir positivament en la percepció de restauració de la consciència jurídica danyada pel delictes i en la conseqüent reafirmació de l'ordenament jurídic i de les normes penals.

Cal assenyalar que la decisió judicial sobre si procedeix suspendre o no l'execució de la pena de presó s'efectuarà atenent també, fonamentalment, a la necessitat preventiva especial negativa de la pena. Aquesta última finalitat apel·la a la necessitat d'incapacitar al reu per impedir fàcticament que torni a delinquir. Aquesta argumentació segueix l'AAP de Donostia – San Sebastian 60/2019 de 18 de gener, per denegar una sol·licitud de suspensió excepcional, dient que:

“És precisament l'execució penitenciària la que constitueix el marc de contenció adequat del risc de recidiva que al trajectòria delictiva del penat desvela i la idònia per comunicar de forma eficaç la reprovació per l'injust comès i la validesa de la norma com instrument de protecció de bens jurídics essencials”.

Els jutges i/o tribunals poden deixar en suspens la pena de presó “quan sigui raonable esperar que l'execució de la pena no és necessària per evitar la comissió futura pel penat de nous delictes”. Aquest pressupòsit general i bàsic de tota modalitat de suspensió obliga a que el jutge i/o tribunal efectui un pronòstic de comportament futur del penat per evidenciar la necessitat d'executar o no la pena de presó; clara referència a la necessitat preventiva especial negativa de la pena.

Així doncs, la concessió d'aquesta institució no només ha de ponderar-se en ares a una millor resocialització i reinserció social del penat, és a dir, sobre bases preventives especials, sinó que també d'acord amb les altres finalitats de la pena. La prevenció general ha de ser tinguda en compte a l'hora de concedir o denegar el benefici de la suspensió, si bé sense oblidar que aquesta consideració haurà de cedir de resultar necessari en front les exigències de la prevenció especial i els fins de l'article 25.2 de la CE.

A la vista del contingut de les prestacions que han d'acordar-se obligatòriament en aquesta modalitat extraordinària de suspensió, pot defensar-se que la seva *ratio* es troba en la ponderació de fins de prevenció especial, a favor de la no execució de les penes de presó imposades, de prevenció general i de reparació dels interessos de la víctima.

En definitiva, la decisió sobre la suspensió excepcional de l'execució de la pena dependrà de quina de les diferents opcions ofereixi el millor “saldo preventiu global” (especial i general des d'un punt de vista quantitatiu i qualitatiu), sense infringir el principi de proporcionalitat. Per tant, el fonament de la suspensió excepcional radica en que és la opció que proporciona el millor saldo preventiu global i/o garanteix la vigència del principi de proporcionalitat⁵⁸.

---

⁵⁸ Olano Giménez, M.C. (2018), *op. cit.*, p. 146-147.

8. CONCLUSIONS GENERALS I CRÍTICA PERSONAL

Arribats a aquest punt, amb el que s'ha anat evidenciat al llarg d'aquest treball, si una cosa es pot concloure és que, si hi ha una figura o institució jurídica penal que reflecteix, qüestiona i conjuga els fins de les reaccions penals en front el delicte i, sobretot, la resposta que suposa la privació de llibertat com “estrella” de les sancions en front la comissió d'il·lícits penals, aquesta és, sens dubte, la suspensió de la pena de presó.

El nostre model d'execució penal es basa en un principi general pel qual l'execució de penes privatives de llibertat de curta durada han de cedir a favor de mesures penals alternatives a la privació de llibertat quan, a més de concórrer els requisits legals, existeix un pronòstic raonable que mitjançant el compliment de la pena de presó en forma específica poden frustrar-se les expectatives de reinserció i resocialització del reu. S'ha d'optar pel mecanisme que, de la manera menys aflictiva, permeti neutralitzar de forma més eficaç: “el risc de reincidència (interès comunitari), assistir, protegir i reparar a la víctima (interès de la víctima) i rehabilitar a l'infractor (interès del penat)” (AAP de Barcelona 3566/2019, de 30 d'abril).

Per tant, l'execució de la privació efectiva de la llibertat només és llegítima quan no existeixi altre opció que, amb menor inferència o afectació en el context vital del sancionat, permeti obtenir una adequada satisfacció de les exigències: (1) a una resposta adequada a la significació antijurídica del fet comès, (2) de protecció de la víctima i (3) d'una reintegració comunitària del penat⁵⁹.

No pot oblidar-se que tots els anàlisis empírics evidencien els riscos del compliment penitenciari de les penes curtes privatives de llibertat; i, a la impossibilitat de portar a terme, en espais curts de temps, tractaments resocialitzadors mínimament adequats, es suma el potencial efecte «criminogen» propi del contacte amb la realitat carcerària. Les penes privatives de llibertat sense altre finalitat que el càstig del delinqüent impedeixen, més que faciliten, la reintegració social del reu al recuperar la llibertat – especialment en aquells delictes que són de poca gravetat i amb penes curtes, susceptibles de suspensió –.

A través de la presó es restringeix al reu de la seva llibertat i se'l manté dins un sistema que coacciona, priva, obliga i prohibeix. Quan s'utilitza la presó amb aquesta funció merament punitiva, no es pensa ni es contribueix en la reeducació de la delinqüència i es podria estar incurrent en l'afavoriment de la realització de nous delictes i en la prolongació de la carrera delictiva dels penats, pel que s'estaria posant en perill la seguretat de la societat. Dispersant, incrementant i modelant la presó, la taxa de delictes es mantindrà invariable o augmentarà i la quantitat de reincidents creixerà.

Si bé és cert que la pena de presó és la que produeix majors efectes intimidatoris, aquesta opció no és l'única que pot fer front a aquesta funció preventiva general, i no compleix el seu objectiu primordial: controlar la delinqüència impulsant canvis en les persones privades de llibertat, aconseguint la seva efectiva reinserció social i evitant, conseqüentment, la seva futura reiteració delictiva. A més, es constata que els principals efectes que produeix la presó sobre la població penitenciària són: afectacions físiques i psicològiques, desadaptació social, subcultura carcerària i presonització, rebuig, etiquetament social, entre un llarg etcètera.

Al meu parer la presó compleix fonamentalment funcions de retribució, incapacitació i exclusió, aconseguint “controlar” als delinqüents per evitar que tornin a delinquir a través de la seva inhabilitació i, conseqüent, aïllament de la societat. Aquest distanciament permet allunyar als presos de la vida delictiva

---

⁵⁹ Guardiola Sánchez, I. (2015). *Ejecución de las penas* (Tesis doctoral, Universitat de Barcelona, Barcelona), p. 49 - 54. Recuperat de: www.tesisenred.net/bitstream/handle/10803/403921/IGSTESIS.pdf?sequence=1&isAllowed=y

sense alterar el funcionament de la convivència social i sense comprometre la seva futura reinserció social. És qüestionable el voler aconseguir la resocialització del penat en un context que es caracteritza per ser asocial i que es centra exclusivament en les persones delinqüents i les seves accions, deixant de banda els factors que causen la pròpia delinqüència.

Quan es percep la delinqüència com a producte fonamentalment de la lliure voluntat de l'individu, majoritàriament, es respon amb certa desconfiança envers a la rehabilitació i reinserció del penat. Així mateix, quan s'adopta un enfocament punitiu, sense tractar d'eliminar els factors que donen lloc a conductes delictives, els centres penitenciaris es converteixen en llocs que alberguen a un número elevat de presos procedents dels grups més vulnerables i desafavorits de la societat⁶⁰. Per tant, la creença en la rehabilitació i la comprensió de la delinqüència, com un producte les causes del qual – i eventuals solucions – s'han de cercar en la pròpia estructura social, es revelen com antídots eficaços pel desenvolupament d'actituds punitives.

La gran flexibilitat que s'atorga a jutges i/o tribunals a l'hora de decidir sobre la suspensió de l'execució de la pena privativa de llibertat – permetent adaptar-la a la situació personal del penat i a la seva condició social, personal i econòmica – considero que és una gran oportunitat per assentar la intenció del nostre ordenament jurídic de reeducar i reinsertar el reu i restituir els danys causats, així com per rebutjar tota aplicació d'una condemna repressiva amb finalitats exclusivament punitives.

Precisament, aquesta important valoració que ha d'efectuar el jutge i/o tribunal, evidencia la vocació individualitzadora que anima l'institut de la suspensió, però, no obstant això, considero lamentablement que falta un necessari assessorament judicial per aconseguir una millor ponderació de tots els extrems i factors relacionats amb el penat, tan rellevants en aquesta decisió judicial. Certament la tasca de predicció no resulta exempta de problemes i la presa en consideració de determinades variables socials, juntament amb altres variables penals, és imprescindible i de gran utilitat per decidir sobre si procedeix (o no) concedir la suspensió de la pena i, en cas de resposta afirmativa, per valorar quina modalitat de suspensió s'ajusta millor al cas concret. En aquest context, seria favorable que els jutges i/o tribunals comptessin amb l'ajuda d'un perceptiu dictamen o informe criminològic, de caràcter tècnic psicosocial, que indagés en les diferents variables a tenir en compte per facilitar la seva comprensió e interpretació. Esdevindria una eina que facilitaria i podria enriquir la capacitat ponderativa del jutge i/o tribunal, oferint coneixements professionals i científics sobre determinats aspectes relacionats amb el fet criminal, la persona delinqüent i la/es víctima/es, així com aportant valoracions i avaluacions del risc de reincidència.

Per altra banda, si bé és cert que són poques les investigacions científiques que s'han efectuat a Espanya en aquest àmbit de la suspensió de la pena de presó degut el problema de la manca de dades fiables, em reconforta saber que els seus resultats evidencien que la suspensió de la pena privativa de llibertat s'ha configurat com un important instrument per aconseguir una reducció del número de condemnats ingressats a presó. Varona Gómez (2019): “la gran majoria de penes de presó imposades en sentència pels Jutjats Penals són posteriorment suspeses – 70% a Barcelona y 80% a Girona, aproximadament – i s'aprecia una evolució respecte d'anteriors investigacions en la línia d'augmentar l'aplicació d'aquesta institució, provocant una disminució del percentatge de penes de presó imposades que impliquen un efectiu ingrés del condemnat a presó” (p. 20). Per tant, la suspensió de la pena de presó esdevé una opció molt aplicada pels nostres jutges i/o tribunals i reforça la credibilitat de les penes alternatives en el nostre sistema penal actual.

---

⁶⁰ *Vid.* Medidas privativas y no privativas de libertad en el Manual de instrucciones para la evaluación de la justicia penal, UNODC, p. 7. Recuperat de: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/The_Prison_System_Spanish.pdf

Vull afegir que, essent conscients de l'important paper que desenvolupa la suspensió, com a mesura penal alternativa, des d'una perspectiva de funcionalitat i utilitat econòmica⁶¹, considero que seria més interessant pensar que l'Estat no renuncia a la seva potestat punitiva per la seva pròpia deficiència, és a dir, per falta de presons. M'agradaria pensar que aquesta actitud a favor de l'aplicació de mesures penals alternatives a la presó és fruit d'una evolució que tendeix cap a una disminució en l'ús repressiu i punitiu de la pena de presó, trobant solucions més eficaces i eficients per donar resposta als diferents comportaments delictius i a les diferents finalitats associades a la pena. I, d'aquesta manera, poder pensar que el model rehabilitador del càstig o un verdader sistema de mesures penals alternatives a la presó ha assentat les seves bases en la mentalitat dels agents encarregats de la gestió del sistema penal. Així, “la supervivència del sistema no seria la variable clau a l'hora d'adoptar decisions sobre els drets fonamentals dels ciutadans”⁶².

Tornant a l'estudi publicat per Varona Gómez (2019) efectuat per obtenir dades fiables actuals sobre l'aplicació de la suspensió de la pena de presó, cal apuntar que en aquest treball es constata que la gran majoria de suspensions de pena de presó es concedeixen en la seva modalitat ordinària – entre el 75 i el 80% –, essent una clara minoria els casos en els que s'imposen altres mesures u obligacions. Hem vist que l'aplicació de la suspensió ha aconseguit un assentament important en l'actual pràctica judicial penal i, amb aquests últims resultats, es pot observar que fonamentalment aquesta aplicació exitosa es deu al règim ordinari de suspensió. De manera que es podria pensar que l'aplicació de la suspensió extraordinària (article 80.3 CP), objecte d'estudi d'aquest treball, no ha tingut una consolidació igual com a alternativa a la presó.

Endinsats en aquests resultats, cal recordar que aquesta modalitat excepcional de suspensió s'aplica de forma subsidiària envers a la modalitat ordinària. De manera que només en cas que no resulti d'aplicació el règim general ordinari de suspensió, article 80.1 i 2 CP, podria entrar en aplicació el règim extraordinari i excepcional de l'article 80.3 CP. Aquesta última opció constitueix, doncs, una ampliació de l'àmbit d'aplicació de la suspensió, pensada per situacions extremes en que l'execució penitenciària manqui de necessitat.

Així doncs, considero que ofereix una gran oportunitat a persones que, si bé presenten antecedents penals i/o la seva pena no entra dins els límits legals establerts per a la suspensió ordinària, es troben en una situació extraordinària i excepcional – caracteritzada per la culminació d'un procés de reinserció molt patent per part del penat – que justifica la necessitat d'evitar els efectes negatius del medi penitenciari i concedir-li una oportunitat real de reinserció social.

Considero important apuntar que si la intenció és aquesta última i es pretén establir un sistema alternatiu al compliment de la pena de presó (per aquells casos en que la seva execució no resulti necessària), llavors, d'acord amb el que argumenta Trapero Barreales, M.A (2017): “es troba a faltar que el llistat de mesures aplicables no sigui major i, en particular, que no s'hagi inclòs almenys la localització permanent, reconeixent expressament que estem davant de penes substitutives” (p. 611). Aquest fet ajudaria a solucionar problemes que es plantegen en l'aplicació d'aquesta figura excepcional i que sorgeixen, per exemple, quan el penat no presta el seu consentiment, obstaculitzant la imposició de TBC, o bé li manca capacitat econòmica per afrontar una prestació de multa; fets que dificulten la suspensió excepcional de la pena degut a la impossibilitat d'imposar una prestació o mesura obligatòria.

De la previsió legal es dedueix que la seva aplicació pràctica depèn en gran mesura de la situació econòmica del subjecte perquè, en moltes ocasions, la condició d'obligat compliment consisteix en el

---

⁶¹ Vid. apartat “El fonament de la suspensió i el problema de les penes curtes de presó”, p. 12-14.

⁶² Varona Gómez, D. (2019), *op. cit.*, p. 33.

pagament d'una quantitat econòmica i perquè una de les mesures a imposar és, en concepte de multa, el pagament d'una suma de diners. Pot implicar que el jutge i/o tribunal decideixi sobre la concessió (o no) de la suspensió atenent, no al fonament de la suspensió, sinó a la capacitat econòmica del subjecte per fer front a les responsabilitats civils i al pagament de la multa. D'aquesta manera la modalitat excepcional de suspensió podria resultar fàcilment plantejable en delinqüents amb solvència econòmica, persones que sí poden fer front a la reparació del dany o a la indemnització del perjudici i, addicionalment, al pagament de la mesura de multa acordada judicialment.

Així doncs, a la vista dels requisits establerts per a l'aplicació de l'article 80.3 CP, sorgeix el temor que s'utilitzi aquesta forma suspensiva substitutiva afavorint als condemnats que presenten una determinada capacitat econòmica i discriminant o desfavorint aquells que no tenen aquests recursos econòmics. Trapero Barreales, M.A (2017): “es podria estar utilitzant aquesta figura afavorint als condemnats per determinats delictes, com de corrupció o de coll blanc” (p. 611). Així com pot fàcilment succeir que el jutge i/o tribunal, alhora de discernir quina mesura o prestació imposa en cada cas, exigeixi el pagament d'una multa a persones amb capacitat econòmica i per a les persones amb recursos limitats o escassos imposi l'obligat compliment d'un numero concret de jornades de TBC. De manera que s'estaria seleccionant una u altre mesura no per raons de prevenció general, sinó atenent a les capacitats econòmiques del condemnat.

Considero necessari evitar aquesta interpretació de l'aplicació de l'article 80.3 CP, de manera que la falta de recursos o mitjans econòmics en el condemnat no pot ser un obstacle per procedir a la concessió d'aquesta modalitat extraordinària. No és admissible que s'estigui introduint i oferint una alternativa al compliment de les penes de presó a persones que puguin satisfer un determinat lliniar econòmic, ja que si així fos, llavors, aquesta modalitat excepcional quedaria vetada a persones sense recursos, perpetrant un tracte diferent i discriminatori entre subjectes condemnats.

Resulta de rellevant importància que s'atengui verdaderament a les possibilitats físiques i econòmiques del penat per fer front a l'efectiva reparació del dany o indemnització del perjudici causat, de manera que la part de responsabilitat que no hagi pogut complir-se amb caràcter previ passi a integrar el compromís de compliment durant el termini de suspensió; facilitant i possibilitant veritablement l'aplicació de la suspensió excepcional d'acord amb el fonament d'aquesta institució. Trapero Barreales, M.A (2017): “sens perjudici que es tracti d'aconseguir que, efectivament, el penat faci front a les seves responsabilitats a través de la prestació del compromís de pagament – almenys per preveure un possible canvi en la situació econòmica durant el període de prova –” (p. 616).

Altrament, és cert que, a través de la reforma de 2015 que modifica el Codi Penal, el legislador estableix expressament la possibilitat de suspendre penes de presó “que individualment no excedeixin els dos anys, encara que la seva suma sí”; però cal observar si aquesta previsió legal ha sigut consolidada en la nostra pràctica jurídica penal. Així doncs, cal atendre a la següent qüestió: actualment els jutges i/o tribunals estan concedint la suspensió excepcional a persones condemnades a varies penes de presó, la suma de les quals supera els dos anys?

De les resolucions judicials estudiades – aquelles emeses entre el 2019 i 2020 – que apliquen l'article 80.3 CP, concedint o denegant aquesta modalitat extraordinària de suspensió, es desprèn que aquesta previsió legal ha servit fonamentalment per unificar el diferent criteri seguit i aplicat per la doctrina i la jurisprudència fins la reforma de 2015. Anteriorment, el règim de substitució de l'article 88 CP oferia dubtes en relació al límit de duració de les penes susceptibles de ser substituïdes, de manera que succeïa que: una part de la doctrina i de la jurisprudència efectuava una interpretació analògica del règim de suspensió, limitant la duració de les penes als dos anys de presó; i un altre sector considerava que aquest interpretació perjudicava al reu i representava una inadmissible analogia “*in malam partem*” o contrària

a reu vetada pel principi de legalitat, admetent la possibilitat que la seva suma pogués superar el límit dels dos anys⁶³. Així doncs, aquesta previsió legal establerta en aquesta modalitat de suspensió substitutiva aconsegueix erradicar aquesta polèmica establint la possibilitat de suspendre excepcionalment les penes de presó que individualment no excedeixin els dos anys, encara que la seva suma sí.

No obstant, considero que, observant la seva aplicació, serveix com a un mer formalisme ja que d'aquests pronunciaments judicials analitzats, s'evidencia la poca (quasi inexistent) aplicació que es dona a aquesta figura quan el reu és condemnat a penes que sumades superen aquest límit legal establert. Sí puc destacar la SAP de Vitoria-Gasteiz 562/2019, de 21 de maig, donat que, no concorrent el requisit segon de l'article 80.2 CP (ja que la suma de les penes imposades excedeix dels dos anys de duració) i impedit l'accés del penat a la suspensió ordinària, el tribunal valora l'opció extraordinària de l'article 80.3 CP. El tribunal concedeix la suspensió excepcional d'aquestes penes que sumades superen els dos anys, considerant que, d'acord amb les circumstàncies excepcionals que concorren al cas – en particular “l'inicial esforç reparador, manifestat en la consignació de 600 euros amb destí a la víctima, acompanyat del compromís de seguir abonant la indemnització de manera fraccionada en quantitats conformes a les seves capacitats econòmiques” – no resulta necessària l'execució d'aquestes penes de presó. També considero interessant destacar l'AAP de Huesca 254/2019, de 10 de juny, que versa sobre un subjecte que és condemnat a la pena de dos anys i un dia com autor d'un delictes de robatori amb força en les coses, amb agreujant de reincidència. Sembla ser que la intenció d'establir la pena en una duració de dos anys i un dia atén precisament a la pretensió de vetar la possibilitat de suspendre excepcionalment aquesta pena de presó, donat que s'incompleix amb el requisit “que la pena de presó individualment no excedeixi els dos anys de presó”.

En definitiva, sembla ser que la suspensió de l'article 80.3 CP té una aplicació realment insòlita e inusual quan el reu és condemnat a penes que sumades superen els dos anys. En aquests casos, els jutges i/o tribunals recorren a la perillositat criminal i a l'alt risc o probabilitat que aquest cometi nous delictes com a mòbil per denegar aquesta modalitat extraordinària de suspensió.

Finalment dir que, com es desprèn de l'adverbi que encapçala la seva regulació “excepcionalment”, l'aplicació d'aquesta modalitat de suspensió substitutiva serà com el seu nom indica, excepcional i extraordinària, jugant un paper molt rellevant la discrecionalitat judicial en aquest cas. De manera que, no obstant la poca aplicabilitat que pugui tenir aquesta figura extraordinària (en comparació amb la ordinària), el fet que en determinats casos es decideixi evitar l'execució penitenciària a persones immerses en un manifest procés de resocialització i reinserció social (malgrat la trajectòria delictiva o els antecedents penals que carreguen aquestes persones) considero que és un pas important per aconseguir un sistema penal alternatiu, orientat a impulsar conductes disciplinades i de control social, emfatitzant no el càstig sinó polítiques per socialitzar i integrar als penats, treball de justícia social i educació moral.

“Quan una pena privativa de llibertat, no aconsegueix desenvolupar cap funció preventiva alguna, constitueix un mal innecessari i, per tant, il·legítim” (AAP de Barcelona 3321/2019, de 3 d'abril).

---

⁶³ Abel Souto, M. (2017), *op. cit.*, p. 126.

9. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Abel Souto, M. (2017). *La suspensión de la ejecución de la pena tras la Ley Orgánica 1/2015*. Valencia: Tirant lo Blanch.

Araújo Neto, F. (2009). *La suspensión como sustitutivo legal de la pena de prisión* (Tesis doctoral, Universidad de Granada, Andalucía). Recuperat de: <https://digibug.ugr.es/bitstream/handle/10481/2172/17847679.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Blay, E. (2019). Algunas aportaciones desde la criminología para una reflexión en torno a la tutela judicial efectiva en la ejecución de las medidas penales alternativas. *Cuadernos Penales José María Lidón*, 15, 45-76. Recuperat de: <http://www.deusto-publicaciones.es/deusto/pdfs/lidon/lidon15.pdf>

Calvo Pellicer, S. (2017). *La suspensión de la pena: facultad discrecional del juzgador*. Recuperat de: <https://www.domingomonforte.com/la-suspension-la-pena-facultad-discrecional-del-juzgador/>

Cardenal Montraveta, S. (2015). ¿Eficacia preventiva general intimidatoria de la pena?: Consecuencias para la decisión sobre la suspensión de su ejecución, *Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología*, 17-18. Recuperat de: <http://criminet.ugr.es/recpc/17/recpc17-18.pdf>

Cardenal Montraveta, S. (2015). Función de la pena y suspensión de su ejecución: ¿Ya no “se atenderá fundamentalmente a la peligrosidad criminal del sujeto”? *Indret: Revista para el Análisis del Derecho*, 4. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=5234406>

Cid Moliné, J. (2005). La suspensión de la pena en España: descarceración y reincidencia. *Revista de Derecho Penal y Criminología*, 15, 223-239. Recuperat de: <http://e-spacio.uned.es/fez/eserv.php?pid=bibliuned:revistaDerechoPenalyCriminologia-2005-15-5070&dsID=Documento.pdf>

Cid Moliné, J. (2007). ¿Es la prisión criminógena?: un análisis comparativo de reincidencia entre la pena de prisión y la suspensión de la pena. *Revista de Derecho Penal y Criminología*, 19, 427-456. Recuperat de: https://www.pucsp.br/cehal/downloads/relatorios/revista_derecho_penal_criminologia/2007_%20n19.pdf

Cid Moliné, J. i Larrauri Pijoan, E. (2002). *Jueces penales y penas en España: Aplicación de las penas alternativas a la privación de libertad en los juzgados de lo penal* (p. 73 - 75). València: Tirant lo Blanch.

Espín López, I. (2018). La suspensión de la ejecución de la pena tras la reforma de 2015: estudio doctrinal. *Boletín del Ministerio de Justicia*, 2207. Recuperat de: https://www.mjusticia.gob.es/cs/Satellite/Portal/1292428752930?blobheader=application%2Fpdf&blobheadername1=Content-Disposition&blobheadername2=EstudioDoctrinal&blobheadervalue1=attachment%3B+filename%3D1804_Estudio.pdf&blobheadervalue2=1288797979324

Guardiola Sánchez, I. (2015). *Ejecución de las penas* (Tesis doctoral, Universitat de Barcelona, Barcelona). Recuperat de: https://www.tesisenred.net/bitstream/handle/10803/403921/IGS_TESIS.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Hoya Coromina, J. (2016). La reforma de la ejecució penal, *Boletín Digital de la asociación de jueces y magistrados Francisco de Vitoria*, 8. Recuperat de: <http://www.ajfv.es/wp-content/uploads/2017/04/penal.oct2016.pdf>
- Nieto, A., Muñoz De Morales, M. y Rodríguez, C. (2017). Alternativas a la prisión: una evaluación sobre su impacto en la población penitenciaria española. *Revista General de Derecho Penal*, 28, 1-100.
- Olano Giménez, M.C. (2018). *Formas substitutivas de la ejecución de las condenas privativas de libertad* (Tesis doctoral, Universidad Complutense de Madrid, Madrid). Recuperat de: <https://eprints.ucm.es/48034/1/T40029.pdf>
- Pérez Gómez, R., (2015). La suspensión de la ejecución de las penas privativas de libertad en el nuevo Código Penal. Análisis del artículo 80 del Código Penal, *Revista de Derecho vLex*, 137. Recuperat de: <https://2019.vlex.com/#vid/suspension-ejecucion-penas-privativas-584059291>
- Rodríguez Barro, M. (2016). *La suspensión de las penas privativas de libertad tras la reforma del CP de 2015*. (Treball final de màster, Universitat d'Oviedo, Astúries), p. 27. Recuperat de: http://digibuo.uniovi.es/dspace/bitstream/10651/34563/4/TFM_RodriguezBarro%2CM.pdf
- Rodríguez Sáez, J.A. (2019). La motivación de las resoluciones judiciales discrecionales en la fase de ejecución del proceso penal, *Cuadernos Penales José María Lidón*, 15, 77-107. Recuperat de: <http://www.deusto-publicaciones.es/deusto/pdfs/lidon/lidon15.pdf>
- Trapero Barreales, M. A. (2017). *El nuevo modelo de suspensión de la ejecución de las penas privativas de libertad*. Madrid: Dykinson.
- Varona Gómez, D. (2008) Ciudadanos y actitudes punitivas: Un estudio piloto de población universitaria española. *Revista Española de Investigación Criminológica: REIC*, 6-1.
- Varona Gómez, D. (2009). ¿Somos los españoles punitivos?: Actitudes punitivas y reforma penal en España. *InDret: Revista para el Análisis del Derecho*, 1.
- Varona Gómez, D. (2019). Fundamentación y aplicación práctica de la suspensión de la pena de prisión. *Cuadernos Penales José María Lidón*, 15, 229-258. Recuperat de: <http://www.deusto-publicaciones.es/deusto/pdfs/lidon/lidon15.pdf>
- Varona Gómez, D. (2019). La suspensión de la pena de prisión: razones de una historia de éxito. *Revista española de investigación criminológica: REIC*, 17, 1-35. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7186332>